

OBSAH

ÚVOD	4
1 VÝZNAM DUCHOVNEJ SLUŽBY V OZBROJENÝCH ZLOŽKÁCH	6
1.1 VÝZNAM A ZMYSEL DUCHOVNEJ SLUŽBY, VNÍMANÝ VOJENSKÝMI DUCHOVNÝMI V ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	8
1.2 VÝZNAM A ZMYSEL DUCHOVNEJ SLUŽBY, VNÍMANÝ VOJENSKÝMI DUCHOVNÝMI V OZBROJENÝCH SILÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	10
2 HISTÓRIA DUCHOVNEJ SLUŽBY	12
2.1 POHĽAD DO DÁVNEJ HISTÓRIE DUCHOVNEJ SLUŽBY	12
2.2 DUCHOVNÁ SLUŽBA A JEJ VÝVOJ V ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKE	13
2.3 DUCHOVNÁ SLUŽBA A JEJ VÝVOJ VO VZŤAHU K ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	15
2.4 DUCHOVNÁ SLUŽBA A JEJ VÝVOJ VO VZŤAHU K ARMÁDE SLOVENSKEJ REPUBLIKY	16
3 OPĀTOVNÉ ZAVEDENIE DUCHOVNEJ SLUŽBY	19
3.1 OPĀTOVNÉ ZAVEDENIE DUCHOVNEJ SLUŽBY V ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	19
3.2 OPĀTOVNÉ ZAVEDENIE DUCHOVNEJ SLUŽBY V OZBROJENÝCH SILÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	22
4 PRÁVNE ZÁKLADY DUCHOVNEJ SLUŽBY	26
4.1 ZOZNAM PRÁVNÝCH PREDPISOV VZŤAHUJÚCICH SA NA DUCHOVNÚ SLUŽBU V ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	27
4.2 ZOZNAM PRÁVNÝCH PREDPISOV VZŤAHUJÚCICH SA NA DUCHOVNÚ SLUŽBU V OZBROJENÝCH SILÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	27
4.3 APOŠTOLSKÁ KONŠTITÚCIA „SPIRITUALI MILITUM CURAE“	28
4.4 DOHODA O SPOLUPRÁCI MEDZI MINISTERSTVOM OBRANY, EKUMENICKOU RADOU CIRKVI A ČESKOU BISKUPSKOU KONFERENCIOU	29
4.5 ZMLUVA MEDZI SLOVENSOU REPUBLIKOU A SVĀTOU STOLICOU, O DUCHOVNEJ SLUŽBE KATOLÍCKYM VERIACIM V OZBROJENÝCH SILÁCH A OZBROJENÝCH ZBOROCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	30
4.6 DOHODA MEDZI SLOVENSOU REPUBLIKOU A REGISTROVANÝMI CIRKVMAMI A NÁBOŽENSKÝMI SPOLOČNOSŤAMI O VÝKONE PASTORAČNEJ SLUŽBY ICH VERIACIM V OZBROJENÝCH SILÁCH A OZBROJENÝCH ZBOROCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	31
5 HLAVNÉ INŠTITÚCIE DUCHOVNEJ SLUŽBY	33
5.1 HLAVNÉ INŠTITÚCIE DUCHOVNEJ SLUŽBY V ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	33
5.1.1 <i>Pastoračné centrum duchovnej služby v Armáde Českej republiky</i>	33
5.1.2 <i>Vojenský vikariát</i>	34
5.2 HLAVNÉ INŠTITÚCIE DUCHOVNEJ SLUŽBY V OZBROJENÝCH SILÁCH A OZBROJENÝCH ZBOROCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	34
5.2.1 <i>Ordinariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky</i>	34
5.2.2 <i>Ústredie ekumenickej pastoračnej služby Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky</i>	39
6 PERSONÁLNA ZLOŽKA VÝKONU DUCHOVNEJ SLUŽBY	42
6.1 PERSONÁL DUCHOVNEJ SLUŽBY V ARMÁDE ČESKEJ REPUBLIKY	42
6.1.1 <i>Výber, menovanie a odvolanie vojenského duchovného</i>	43
6.1.2 <i>Postavenie, práva a povinnosti vojenských duchovných</i>	44

6.1.3	<i>Úlohy vojenských duchovných</i>	44
6.2	PERSONÁL DUCHOVNEJ SLUŽBY V OZBROJENÝCH SILÁCH A OZBROJENÝCH ZBOROCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY	45
6.2.1	<i>Výber, menovanie a odvolanie vojenského duchovného</i>	46
6.2.2	<i>Postavenie, práva a povinnosti vojenských duchovných</i>	47
6.2.3	<i>Úlohy vojenských duchovných</i>	48
7	KOMPARÁCIA	50
	ZÁVER	53
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	54
	PRAMENE	54
	PUBLIKÁCIE	56
	ČASOPISECKÉ ZDROJE	56
	JUDIKÁTY	57
	PORTÁLY INTERNETOVÝCH ZDROJOV	57
	ZOZNAM PRÍLOH	58
	ABSTRAKT	59

Úvod

Duchovná služba v armáde či už je to v Českej alebo Slovenskej republike je pojem, ktorý sa pre množstvo ľudí zdá byť nielen nemožný, ale dokonca až absurdný. Po zhladnutí tém diplomových prác v dobe, kedy sa ma ich výber ešte viac-menej netýkal, ma táto téma zaujala ako prvá a zostala pre mňa zaujímavá až do doby, kedy bolo pre mňa relevantné o témach rozmýšľať a jednu si vybrať. Počas obdobia, ktoré medzitým uplynulo, som s veľkým množstvom ľudí o tejto téme diskutovala. Stretala som sa a naďalej sa stretám s reakciami, ktoré boli a sú rôznorodé a to od prekvapenia, cez údiv, výsmech až po iróniu. Na moje prekvapenie táto téma nenechala nikoho chladným a bez reakcie a to bolo pre mňa utvrdenie sa a zároveň výzva, prečo si ako tému diplomovej práce vybrať práve porovnanie duchovnej služby v armáde Českej a Slovenskej republiky.

Množstvo ľudí si myslí, že duchovná služba patrí len do kostolov a na miestach ako je armáda, ktorá je v našich mysliach a povedomí v spojení s „tvrdými“ (nielen mužmi, ale i ženami) profesionálmi, nemá miesto a svoje využitie. Opak je však pravdou. Duchovná služba to nie sú len bohoslužby, k čomu by pojem mohol navádzať, ale i pomoc pri riešení problémov osobných, rodinných, ale aj duchovné, ľudské a psychologické sprevádzanie, povzbudenie či len obyčajné a predsa pre človeka dôležité načúvanie a to nielen pre veriacich vojakov či veriacich civilných zamestnancov ale i pre tých, ktorí sú bez vierovyznania, teda pre všetkých, ktorí potrebujú a ktorí prejavia záujem o pomoc v tejto podobe.

Svoju diplomovú prácu som rozdelila do siedmich častí. Spravidla vo väčšine častí dané otázky popisujem v jednotlivých kapitolách samostatne pre Českú republiku a samostatne pre Slovenskú republiku. Tento spôsob som zvolila jednak z dôvodu samotného zadania diplomovej práce, keďže sa jedná o komparáciu duchovnej služby v dvoch samostatných subjektoch a taktiež z dôvodu snahy poskytnúť čitateľom prehľadnosť a ľahšiu orientáciu.

Prvá časť pojednáva o význame a vôbec existencii duchovnej služby v armáde. V jej dvoch kapitolách uvádzam názory vojenských kaplánov ako jej samotných vykonávateľov, ktoré som získala prostredníctvom osobnej emailovej komunikácie. Uvedené odpovede, mne adresované, mám v prípade potreby uložené v osobnom archíve. Táto kapitola je pre mňa veľmi cenná, nakoľko som sa zo strany mnou oslovených vojenských duchovných stretla s veľkou ochotou a ústretovosťou a tiež preto, že sa jedná o informácie ľudovo povedané z „prvej ruky“. Niektorí z nich boli v čase našej komunikácie priamo na zahraničnej misii. Ja sama som vďaka nim oveľa lepšie pochopila význam duchovnej služby a získala o nej väčšie povedomie, než to, ktoré by som získala z literatúry, s ktorou som pracovala. Rozčlenenie na kapitoly, s uvedením názorov a vyjadrení českých a slovenských duchovných samostatne, je

zámerné Výsledok tohto postupu má svoj význam a je patrný z časti zaoberajúcej sa komparáciou.

V druhej časti a jej štyroch kapitolách okrajovo uvádzam základné historické udalosti dávnej histórie duchovnej služby, následne histórie obdobia rozpadu Rakúsko - Uhorska, cez obdobie spoločnej Československej republiky, až po osamostatnenie oboch republík.

Tretia časť je rozčlenená na dve kapitoly, v ktorých som sa zamerala na ďalší vývoj duchovnej služby v dvoch už samostatných republikách.

V štvrtej časti uvádzam právnu úpravu, okrajovo právne predpisy viac či menej týkajúce sa duchovnej služby a následne podrobne charakterizujem vybrané základné zmluvy a dohody upravujúce súčasnú podobu duchovnej služby.

Základné inštitúcie zabezpečujúce duchovnú službu ako aj ich postavenie, organizácia a činnosť sú popísané v piatej časti, ktorá sa člení na dve kapitoly, z ktorých ešte každá na dve podkapitoly.

Rovnako členená je aj ďalšia, šiesta časť poskytujúca informácie o personálnej zložke duchovnej služby v armáde.

V poslednej siedmej časti porovnávam duchovnú službu v dvoch daných subjektoch.

Hlavným cieľom mojej diplomovej práce je komparácia duchovnej služby v armáde Českej a Slovenskej republiky, poukázanie na rozdiely či prípadné zhody vo fungovaní, v právnej úprave a ostatných aspektoch, ale taktiež by som chcela poukázať na existenciu duchovnej služby, jej dôležitosť a jej nezastupiteľné miesto v ozbrojených zložkách.

Na viacerých miestach práce je v súvislosti s popisom duchovnej služby v Slovenskej republike používaný pojem Ozbromené sily Slovenskej republiky a nie Armáda Slovenskej republiky ako vyplýva zo zadania diplomovej práce. Dovolím si preto na tomto mieste pre vysvetlenie poznamenať, že tak vyplýva zo súčasnej platnej právnej úpravy, nakoľko zákon č. 3/1993 Z.z., o zriadení Armády Slovenskej republiky bol zrušený zákonom č. 321/2002 Z.z., o Ozbromených silách Slovenskej republiky z 23.6.2005, s účinnosťou od 1.9.2005.

1 Význam duchovnej služby v ozbrojených zložkách

Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru, buď sám alebo spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, vyučovaním, náboženskými úkonmi alebo zachovávaním obradu.¹ Toto ustanovenie je ústavným základom slobody vyznania tak v Českej republike ako i v Slovenskej. Premieta sa do všetkých oblastí nášho života nevynímajúc verejné inštitúcie, akými sú práve Armáda Českej republiky, či Ozbrojené sily Slovenskej republiky. Okrem týchto inštitúcií možno spomenúť i oblasť väzenstva, polície, zdravotníctva či školstva. Vo všetkých týchto a iných oblastiach má duchovná služba svoje nezameniteľné miesto, čím možno poukázať na jej význam a dôležitosť.

Duchovná služba v ozbrojených zložkách je otvorená nielen pre veriaceho ale i neveriaceho, jednoducho povedané smeruje k človeku bez ohľadu na jeho vierovyznanie. Väčšinou je chápaná a spájaná so starostlivosťou o náboženské potreby veriacich, avšak to nie je jej jediné poslanie. Často prevláda skreslený názor, že duchovná služba predstavuje len pastoračnú a náboženskú činnosť. Duchovná služba však plní aj iné, nie menej dôležité úlohy, je to komplex zložitých a vážnych činností. Skutočná duchovná služba predstavuje tiež starostlivosť o nemateriálne záležitosti jedinca, uspokojovanie duchovných potrieb, psychologický a morálny vplyv, odstraňovanie stresu a napätia v medziľudských vzťahoch, či zisťovanie príčin rôznych konfliktov.

Duchovná služba to nie sú len bohoslužby, ale aj zákony, predpisy, štruktúry, systém, úlohy, povinnosti pri výchove a spolupráca. Ozbrojené sily a ozbrojené zbory to nie sú len kresťania, ale aj nekresťania, ateisti, či hľadajúci a preto jej adresátom je v prvom rade hlavne človek. Vytvára priestor pre uplatnenie osobných práv a slobôd človeka, medzi iným slobody myslenia, svedomia a viery. Väčšina ľudí alebo dovoľm si tvrdiť, že každý jedinec aj keď nepatrí k žiadnej cirkvi, je veriaci. Či už verí v niečo nadprirodzené, reálne, hmotné, nehmotné alebo len v samého seba. Táto viera môže byť silnejšia, slabšia, či sa dokonca pri ťažkých životných situáciách môže strácať. Každý z času na čas preto potrebuje povzbudenie, útechu, porozprávať sa alebo len byť vypočutý.

Duchovná služba v ozbrojených zložkách je využívaná i počas tak povediac bežných ničím nerušených dní, ale v skutočnosti napriek všetkému treba povedať, že predsa len o niečo väčší význam a uplatnenie nachádza práve v extrémnych situáciách, či situáciách kedy ubúda nielen fyzických ale hlavne psychických síl, v situáciách kedy svoje zohráva smútok, nostalgia, problémy či nešťastie. K takýmto situáciám dochádza prevažne na zahraničných misiách, ďaleko od vlasti, domova, rodín a svojich blízkych,

---

¹ Listina základných práv a svobod, čl. 16.

kedy cestu k duchovným nachádzajú nielen veriaci ale často i neveriaci vojaci. Nezriedka sa preto stáva, že práve počas zahraničných misí sa vojaci dávajú krstiť.

Boj človeka proti človeku a už len samotná účasť vojaka vo vojne je ťažkou psychologickou skúškou, ktorá má schopnosť po morálnej stránke zlomiť ktoréhokoľvek príslušníka armády. Počas toho všetkého sa človek nachádza v takej špecifickej situácii, kde existuje riziko zranenia či ohrozenia života, že to môže viesť k silným nervovým stresom. Preto prítomnosť duchovných je rovnako dôležitá nie len pre zranených alebo zomierajúcich ale aj pre bojujúcich a zúčastnených. Skúsenosti najmä v armádach s hlbokými demokratickými tradíciami jednoznačne potvrdili, že duchovná služba nemalou mierou prispieva k zlepšeniu medziľudských vzťahov a celkovej atmosféry neraz drsného vojenského prostredia.²

Nemožno nespomenúť, že Vianoce ako čas rodinnej pohody a čas vo väčšine prípadov trávený s tými najbližšími, budú práve tým obdobím, kedy o niečo viac než inokedy, vojenský duchovní môžu uplatniť a skutočne aj uplatňujú duchovnú starostlivosť o vojakov. Je to obdobie nielen bohoslužieb, spovedí ale predovšetkým rozprávania o bežných starostiach i radostiach, povzbudivých slov a snahy o vytvorenie čo najvernejšej vianočnej atmosféry.

Podľa slov bývalého hlavného kaplána Armády Českej republiky Tomáša Holuba: „K mojej službe vojenského kaplána patrí i tragická skutočnosť stretnutí – či už priamo či nepriamo – so záverečnou časťou ľudského života, ktorá je nesmierne krátka a nečakaná...So smrťou, ktorá život prebije v plnom behu, kedy chýbajú slová rozlúčenia, poďakovania či odpustenia. Snáď i práve preto si uvedomujem, aké je dôležité pri stretnutí s ľuďmi, ktorí prežívajú záverečné chvíle svojho života, vedieť ich pohladieť, pobožkať, objasť, držať ich za ruku. Musím poctivo priznať, že takéto chovanie nie je pre mňa vôbec samozrejmé a že sa ho musím učiť. Ale úplne každé stretnutie, pri ktorom som sa odvážil blízkosť vyjadriť a prežiť, bolo pre mňa veľkým darom.“ Tieto slová bývalého hlavného kaplána Armády českej republiky opäť potvrdzujú mnohorakosť významu a potreby duchovnej služby, ako aj to, že vojenský duchovní s vojakmi, avšak nielen s nimi, prežívajú lepšie i horšie, veselé i smutné chvíle. Misie, či iné extrémne situácie menia nielen vojakov, ale i samotných vojenských kaplánov a nájdenie cesty jedného k druhému nie je samozrejmosťou, ale skutočnosťou, ktorá vyžaduje množstvo úsilia, pochopenia, ochoty a schopnosti načúvať zo strany vojenských kaplánov.

Podľa slov prvého vojenského biskupa Ozbrojených síl Slovenskej republiky Františka Rábeka: „Rodina je základom ľudskej spoločnosti, je miestom, kde sa prežíva láska a šťastie, je kolískou života nových generácií a školou ľudskosti i viery.“ Rodina je základom a práve dlhodobjšie odlúčenie vojakov od svojich rodín z dôvodu plnenia

---

² BELÁK, B. *Katolícke Slovensko 2000; Panoráma Katolíckej cirkvi na Slovensku v jubilejnom roku 2000*. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2001. s.739.

si svojich služobných povinností, kedy k odlúčeniu dochádza z dôvodu dochádzania na miesto výkonu v rámci vlasti alebo už vyššie spomínanej účasti na zahraničných misiách, je častokrát príčinou rozpadu manželstiev a teda i rodiny. Pre vojakov je okrem iného pre ich každodennú prácu dôležité i pevné rodinné zázemie a preto je i úlohou vojenských duchovných vojakov povzbudiť a viesť ich k tomu, aby napriek odlúčeniu od svojich blízkych nezabúdali na nezastupiteľnú úlohu rodiny.

Vojenský duchovní spolupracujú so zdravotníckymi, psychologickými i sociálnymi službami a ich náplňou je tiež starostlivosť o ranených, chorých, starých ale i o rodiny a deti svojich vojakov a zamestnancov.

Vojenský kapláni svoju službu vykonávajú riadnym i mimoriadnym spôsobom. Za riadny spôsob výkonu možno považovať určitý ustálený spôsob duchovnej služby, ktorý je primeraný okolnostiam a podmienkam bežného života ľudí, pre ktorých je kaplán k dispozícii, ale jedná sa hlavne o to, že ide príkladom svojim kolegom a kolegyniam. Nakoľko spôsob života a práce ľudí, ku ktorým sú vojenský kapláni posielaní je často plný zmien, nepredvídaných situácií a úloh, má duchovná služba a jej aktivity vo veľkej miere práve mimoriadny charakter. Kaplán teda nie vždy pracuje štandardným a obvyklým spôsobom, ale v prevažnej miere musí byť tvorivý v hľadaní postupov a pri výkone svojej práce. Táto práca vyžaduje iniciatívnosť, uvažovanie, aktivitu, obetavosť a spoluprácu s ostatnými duchovnými i laikmi.

Určite je tiež možno poukázať na vplyv vojenských duchovných v oblasti boja proti alkoholizmu a užívaniu drog. Nemožno nespomenúť významné aktivity duchovnej služby v oblasti charity.

Bolo by neobjektívne a zjednodušene povedané i nespravodlivé hovoriť len o tých nie príliš veselých situáciách, v ktorých duchovná služba nachádza svoje nezastupiteľné miesto. Nielen smrť, choroba, odlúčenie či vojna sú „partnermi“ pre duchovnú službu, ale i omnoho veselšie okamihy života akými sú krsty, uzatváranie manželstiev či organizovanie detských táborov s duchovnou tematikou pre deti vojakov a zamestnancov.

1.1 Význam a zmysel duchovnej služby, vnímaný vojenskými duchovnými v Armáde Českej republiky

Počas písania práce som sa obrátila na niektorých vojenských kaplánov s otázkou v čom vidia zmysel ich práce ako duchovného v armáde, nakoľko sa domnievam, že pochopiť pravú podstatu a význam duchovnej služby, alebo ho aspoň čo najviac priblížiť, nám okrem literatúry pomôžu názory a vnímanie práve jej samotnými vykonávateľmi. Stretla som sa s veľkou ochotou a ústretovosťou z ich strany za čo im patrí moja veľká vďaka.

Podľa slov Petra Šabaka: „Zmysel svojej práce vidím v sprevádzaní tých, ktorí sú mi zverení. Byť pri tom. Byť s ním, keď... . Hľadať, pýtať sa.“

Podľa slov Josefa Konečného: „ Zmysel práce duchovného v Armáde Českej republiky vidím hlavne v „netradičnej možnosti“ stretnutia zvlášť neveriacich zamestnancov rezortu Ministerstva obrany s duchovným tej či onej cirkvi, pričom môže táto osobná skúsenosť veľmi ovplyvniť pohľad, názor, predsudky a celkové vnímanie človeka, ktorý s cirkevným prostredím nemá žiadnu skúsenosť (okrem nie príliš lichotivého mediálneho pohľadu vzhľadom k cirkvám a akémukoľvek náboženstvu) na život cirkvi a náboženstva ako takého. Ďalším významným zmysluplným momentom existencie duchovného v armáde je jeho prítomnosť v mierových i vojnových misiách, kde sa prítomnosť duchovného ukázala a osvedčila ako veľmi pozitívna vzhľadom k zvyšujúcemu sa ohrozeniu celého kontingentu v rôznych lokalitách na celom svete. Kaplán Armády Českej republiky je dnes celkom nedeliteľnou a veľmi žiadanou súčasťou akejkolvek misie.“

Podľa slov Jana Kozlera: „Ponuka diskrétného priestoru, vernosť vzťahu kaplán – vojak, výučba etiky vojenského profesionála, starostlivosť o pozostalých. V súvislosti s kresťanskými vojakmi – koordinácia pastorácie spoločne s ich duchovnými pastiermi.“

Podľa slov Vladimíra Hudouska: „Veľký zmysel mojej práce vidím hlavne v dôvere vojaka voči vojenskému kaplánovi. Je zrejmé, že kaplán nie je vo svojej službe k dispozícii iba veriacim vojakom, ale je pripravený pomôcť každému zamestnancovi rezortu v riešení predovšetkým osobných problémov, či už v zamestnaní alebo súkromnom živote. A vojaci túto ponuku hojne využívajú. Táto prax sa mi zvlášť potvrdila v pozícii kaplána vojenskej zahraničnej misie v Kosove, kde som bol zodpovedný aj za kontingent slovenských vojakov. Ďalšou posilou sú bezpochyby osobné rozhovory o viere a kresťanstve. Kaplán má zásadu nehovoriť o otázkach viery ako prvý, nevnucovať nikomu svoj názor a napriek tomu sa veľká väčšina rozhovor týka týchto tém.“

Podľa slov Jana Pacnera: „Byť na blízku ľuďom, ktorých služba je spojená s prežívaním náročných situácií. Najintenzívnejšie je to samozrejme na zahraničných misiách.“

Podľa slov Zdeňka Mikulku: „Zmyslom práce vojenského duchovného kaplána je podľa môjho názoru predovšetkým sprevádzanie (príslušníkov armády) v tom a pri tom, čím prechádzajú, čo prežívajú. Myslím tým sprevádzanie duchovné, ľudské i pastoračne – psychologické. Kaplán je podľa môjho názoru (to by som chcel zdôrazniť) predovšetkým tým, kto obrazne povedané stojí po boku človeka – vojaka (civilistu – príslušníka armády) na jeho životnej a profesionálnej púti. Je to určite závislé na tom či má človek – vojak o službu kaplána záujem, na okolnostiach situácie, varianty tohto „stáť po boku“ môžu byť rôzne. Nie som predovšetkým farár alebo

morálny arbiter, ale ten, kto sprevádza ako duchovný bez ohľadu na to, či sa jedná alebo nejedná o veriaceho človeka. Nie som teda v armáde hlavne pre kresťanov a preto aby som slúžil bohoslužby, ale kvôli sprevádzaniu.

1.2 Význam a zmysel duchovnej služby, vnímaný vojenskými duchovnými v Ozbrojených silách Slovenskej republiky

Pri zisťovaní názorov na vnímanie duchovnej služby som sa obrátila i na vojenských duchovných pôsobiach v rezorte ministerstva obrany Slovenskej republiky. Som im vďačná za množstvo cenných informácií a prejavenu ochotu.

Podľa slov Tibora Uljackého: „Zmysel práve našich kaplánov v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky spočíva v zabezpečení duchovnej služby tým, ktorí majú pre svoje služobné a životné podmienky sťažený normálny duchovný život a plnenie svojich náboženských povinností, čo je typické pre civilnú duchovnú správu v diecézach a farnostiach. Vzhľadom k tomu sa jedná u našich kaplánov o tzv. službu prítomnosti, čo znamená, že kapláni sú prítomní medzi vojakmi, policajtmí, hasičmi, colníkmi, príslušníkmi väzenskej služby a samotnými väzňami všade tam, kde sa oni nachádzajú a kde nemajú možnosť pravidelne navštevovať sv. omše či stýkať sa s civilným kňazom, či civilným veriacim spoločenstvom (zahraničné vojenské misie, väzenie, a pod.). Nemenej dôležité je, že naši kapláni tým že sú prítomní v tomto prostredí, dôverne poznajú životné podmienky, problémy a starosti, s ktorými sa ľudia pôsobiaci v týchto službách a v tomto prostredí potýkajú a dokážu im kompetentne poradiť pri riešení ich duchovných, ale aj životných a osobných problémov.“

Podľa slov Jána Polťáka: „Zmyslom mojej práce či skôr duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky je poskytnúť v čo najväčšej miere mne zverením ľuďom všetko to, čo môžu žiadať a chcieť od kňaza, od Božej Cirkvi a niekedy aj prostredníctvom kňaza od samého Boha, napríklad sviatosť zmierenia pre svoje duchovné uspokojenie, naplnenie a vôbec pre svoju spásu. Má to obrovský a ničím nenahraditeľný význam ak vojenský duchovný dnes či zajtra privedie k Bohu alebo k myšlienke o jeho existencii, čo len jedného človeka cez svoj osobný príklad života, možno konkrétnu službu, dobré slovo. Ale na druhej strane sú tu v mojej vojenskej farnosti sv. Pátra Pia Ružomberok predovšetkým tí ľudia, vojaci či civilní zamestnanci, ktorí sú naozaj veriaci a o tých je potrebné sa postarať cez program a aktivity duchovnej služby počas celého roku asi tak, ako aj v bežných civilných farnostiach. Akurát, že vojenský duchovný je deň, čo deň v práci celkom blízko svojich veriacich a môže im okamžite poskytnúť svoju službu pre potreby ich ducha i duše. Celkom zvláštna vec je, ak som s vojakmi na zahraničnej misii (bol som na Cypre v Iraku a chystám sa do Afganistanu), kde to spoločenstvo s vojakmi je ešte silnejšie a duchovná podpora, pomoc i služba väčšia či účinnejšia. Mojm cieľom nie je niekoho

získavať či presviedčať pre vieru, ale v slobode človeka len mu ukázať cestu k Bohu, k viere, k inému životu. A tým, čo uverili byť pre nich posilou, pomocou a služobníkom, v dobrom i zlom, tak ako to v živote beží a stáva sa.“

Podľa slov Marka Trochana: „Nevidím nijaký rozdiel v pôsobení kňaza v ktoromkoľvek prostredí, diecéznom, vojenskom, väzenskom, nemocničnom,.. Podstata pôsobenia je tá istá. Hovoria o nej dosť jasne biblické pramene a táto téma je bohato rozvinutá v spisoch Otcov a cirkevných dokumentoch všetkých dôb. V zjednodušenom podaní je to sprostredkovanie čo najúčinnnejšieho spojenia medzi „neбом a zemou“. Podotýkam obojsmerného spojenia, teda hľadajúceho Boha priblížiť k človeku a hľadajúceho človeka priblížiť k Bohu. Byť v službe toho stretnutia a v službe všetkého, čo ho pripravuje, umožňuje, uľahčuje, realizuje, završuje a umožňuje mu pretrvávať mohutnieť a smerovať z časnosti do večnosti je podstatným v kňazskej službe. Zmysel práce kňaza v prostredí vojenskom je ten istý ako v nevojenskom. Čo je iné, odlišné to sú špecifické podmienky života a práce osôb vykonávajúcich službu alebo pracujúcich v tejto oblasti.“

2 História duchovnej služby

V tejto kapitole priblížim historický vývoj duchovnej služby a chronologicky uvediem udalosti, ktoré majú svoje miesto v histórii ako takej a najmä v histórii vývoja duchovnej služby v minulom a terajšom storočí v Československu a po jeho rozdelení v samostatnej Slovenskej a Českej republike a okrajovo spomeniem i dávnu históriu

Keďže sa vývoj duchovnej služby od roku 1993 uberal v každej nástupnickej krajine inou dynamikou a rôznym smerom, venujem tomuto samostatné kapitoly, v ktorých chronologicky zhrniem významné a menej významné udalosti, ktoré sa udiali.

2.1 Pohľad do dávnej histórie duchovnej služby

Dejiny duchovnej služby majú oveľa dlhšiu históriu ako by vôbec mohol nezainteresovaný človek predpokladať. Táto história je pomerne nenápadná, ale o to dlhšia.

Náboženské obrady pred bojmi, alebo po ich skončení poznali už starovekí pohanovia. V Rímskej ríši už od roku 313 po Milánskom edikte vo vojskách cisára Konštantína I. Veľkého, začali duchovní zabezpečovať pre kresťanov bohoslužby a duchovnú starostlivosť. Od roku 496 sa začali kňazi objavovať aj vo Vojskách Franskej ríše. List pápeža Pelagia I. (pontifikát 556 – 561), adresovaný biskupovi v Civitavecchia, v ktorom ho žiadal o zorganizovanie bohoslužieb pre vojakov prechodne ubytovaných v meste, je prvou písomnou zmienkou dokazujúcou vojenskú duchovnú starostlivosť.³ Aj v nasledujúcich storočiach sa objavujú vojenský duchovní po boku vojakov, avšak ako integrálna súčasť bola inštitúcia vojenských duchovných vytvorená až vznikom pravidelných armád, po skončení prenasledovania kresťanov. Za základ vojenského duchovenstva v bojových jednotkách možno považovať existenciu množstva kňazov v križiackych výpravách v rokoch 1096 – 1291.⁴

Veľkou postavou v dejinách vojenských duchovných bol sv. Ján Kapistránsky (1386 – 1456), ktorý vojenskú duchovnú službu spopularizoval tým, že duchovným napísal list s radami, ktoré netreba upravovať ani po 600 rokoch: „Vojenský kňaz má hlásať lásku k vlasti, má hlásať odvahu a odolnosť, nemá brať do rúk zbrane, má ošetrovať ranených, zachraňovať duše, pochovávať mŕtvych, rozvíjať v sebe i okolo seba ducha modlitby, privoliť na sebaobetovanie za správnu vec a konať skutky milosrdenstva.“⁵

---

³ ULJACKÝ, Tibor. *Masmédiá v duchovnej službe v ozbrojených silách na Slovensku vo svetle učenia cirkvi po II. vatikánskom koncile*. Lublin: Doktorská práca katolíckej univerzity, 2003. s.68

⁴ Tamtiež, s.69.

⁵ ŠVERHA S.: *Religionistika*. Liptovský Mikuláš, Vojenská akadémia Liptovský Mikuláš, 2003. s.113.

Ako prvý si červený kríž na oblečenie dal bývalý vojak svätý Kamil z Lellis (1550 – 1614) a staral sa o zdravotné, duchovné a materiálne potreby vojakov.

Od roku 1884-1918 bola duchovná služba v armáde Rakúsko - Uhorska riadená vojenským apoštolským poľným vikárom s jurisdikciou nad celou armádou a nad všetkými osobami do nej prislúchajúcimi, vrátane rodinných príslušníkov.⁶

Za symbol duchovnej služby Armády Českej republiky uznávaný generál duchovnej služby a generálny vikár československej brannej moci Msgre Methoděj Kubáň narodený v roku 1885 v Horní Bečvě. Otvorene kritizoval absenciu duchovnej služby v armáde už v dobách minulého režimu.⁷ Je veľkým vzorom, osobnosťou a zdrojom inšpirácie a čerpania morálnych hodnôt, ku ktorého ideálom sa vojenský kapláni hlásia i dnes po mnohých rokoch.

2.2 Duchovná služba a jej vývoj v Československej republike

Po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku Československej republiky bolo zriadené dočasné Ministerstvo národnej obrany a v rámci neho vznikla i duchovná správa. V cirkevno-právnych záležitostiach boli duchovní podriadení svojmu vojenskému duchovnému, v ostatných veciach veliteľovi.

Vzťah medzi Svätou stolicou a Československom bol nadviazaný v roku 1920.

Prvým nunciom (1920 - 1923) sa stal arcibiskup Clemente Micara, ktorý vysvätil prvých troch slovenských biskupov.

Druhým nunciom (1923 - 1928) bol Mons. Francesco Marmaggi. Za jeho pôsobenia došlo k vyostreniu vzťahu medzi štátom a cirkvou a hoci v roku 1927 došlo k uzatvoreniu zmluvy medzi Svätou stolicou a Československom, bola poznačená opatrnosťou zo strany štátu.

Ako tretí nuncius (1927 - 1933) pôsobil Mons. Pietro Ciriaci, ktorému sa podarilo stabilizovať napäté vzťahy a vyriešiť základné otázky vzťahu štátu a cirkvi. Vzťahy medzi Svätou stolicou a Československom sa rozvíjali na základe zákona z roku 1927.

Štvrtým nunciom (1935 - 1938) bol arcibiskup Mons. Saverio Ritter, ktorý po vzniku Slovenskej republiky dostal poverenie ísť na Slovensko, no slovenská vláda mu nebola naklonená a preto sa vrátil do Ríma.

---

⁶ ULJACKÝ, Tibor. *Masmédiá v duchovnej službe v ozbrojených silách na Slovensku vo svetle učenia cirkvi po II. vatikánskom koncile*. Lublin: Doktorská práca katolickej univerzity, 2003. s.73.

⁷ <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=9628>.

1943 slovenskí vojaci sú pozývaní do talianskych kostolov, táto aktivita vyústila do audiencie siedmich vojakov u pápeža Pia XII. Pápež poďakoval evanjelickému duchovnému J.Gabulovi za príkladné súžitie bez konfesijných treníc.⁸

Do roku 1945 na Slovensku nebol ustanovený pápežský nuncius, a pôsobil tu len chargé d'affaires. Vzájomné vzťahy boli napäté.

Vo februári roku 1948 dochádza ku komunistickému prevratu

V rokoch 1948 – 1949 kádrové opatrenia v dôstojníckom zbore, ktoré mali vyhranený triedno-politický charakter, najviac postihli práve duchovnú službu.

V máji 1950 bola Najvyššou radou štátu duchovná služba zrušená, na jeseň toho istého roku prestali duchovní v armáde existovať.

Nástupom totalitného režimu po tzv. "vít'azstve pracujúceho ľudu" dochádza k narušeniu historického vývoja, keď sa v krajine s hlbokými kresťanskými koreňmi vojakom a dôstojníkom nanútilo smerovanie na základe tzv. vedeckého svetonázoru a na základe hlásania marxisticko-leninskej filozofie. Historický vývoj sa zabrzdil na viac ako 40 rokov.

Ústavou z roku 1960 bola nahradená Ústava z roku 1948. Nová ústava deklarovala naplnenie ľudovej demokracie a víťazstvo socializmu. Problematiku náboženstva v nej riešil iba článok 32, ktorý v prvom odstavci vágnym spôsobom „ubezpečuje“ zaručenosť slobodu vierovyznania. Ústava v druhom odstavci prehlasuje, že náboženská viera alebo presvedčenie nemôžu byť dôvodom k tomu, aby niekto odopieral občiansku povinnosť, ktorá mu je uložená zákonom. Nijak inak sa problematike náboženstva nedotýka.

V roku 1989 došlo k zrušeniu náboženských trestných činov a konalo sa rokovanie medzi federálnou vládou a Apoštolskou stolicou. Výsledkom tohto rokovania bolo okrem iného konštatovanie, že Modus vivendi z roku 1928 je prekonaný, nakoľko došlo k podstatnej zmene okolností a v zmysle clausula rebus sic stantibus došlo k zániku zmluvy.

V roku 1990 bol prijatý Zákon 16/1990 Sb., v zmysle toho zákona štát prestal zasahovať do vnútorných záležitostí cirkví a taktiež do ustanovovania akéhokoľvek cirkevného hodnostára. Takto sa po prvý krát zaviedol systém, ktorý možno nazvať určitým typom odluky štátu a cirkvi. Zásada nezasahovania štátu do cirkevných záležitostí ústavnoprávne bola vymedzená o rok neskôr Listinou základných práv a slobôd.

---

⁸ ŠVERHA S.: *Religionistika*. Liptovský Mikuláš, Vojenská akadémia Liptovský Mikuláš, 2003. s.114.

V roku 1990 sa obnovili diplomatické styky medzi Československou federatívnou republikou a Apoštolskou stolicou. Apoštolský nuncius sa v Prahe stal doyenom diplomatického zboru a Československá federatívna republika je v Ríme zastúpená veľvyslancom u Svätej stolice.

Základ novodobej konfesnoprávnej úpravy v Československej federatívnej republike dala Listina základných práv a slobôd a na ňu priamo nadväzujúca špecializovaná norma československého konfesného práva – Zákon č. 308/1991 Sb., o slobode náboženskej viere a postavení cirkvi a náboženských spoločností.

Po rozdelení Československa na dva suverénne a samostatné štáty, Slovenskú republiku a Českú republiku, a zmene systému z totalitného na demokratický, sa vývoj v následníckych krajinách uberal svojou cestou.

2.3 Duchovná služba a jej vývoj vo vzťahu k Armáde Českej republiky

Po roku 1989 a tzv. „sametovej revolúcii“ sa otvoril priestor slobody aj v Českej republike. Cirkev po viac ako štyridsaťročnej mravnej devastácii začína prispievať k obnoveniu základných etických noriem a k budovaniu novej spoločnosti.

Vo vnútri cirkvi dochádza hneď po roku 1989 k reforme jej štruktúry a k menovaniu nových predstaviteľov cirkvi.

Cirkev získava na počiatku 90. rokov veľkú autoritu naprieč celým spoločenským spektrom.

Jedným z dôležitých a pozitívnych momentov v tomto vývoji bolo nadviazanie diplomatických stykov so Svätou stolicou v júni 1990.

Taktiež kresťanské cirkvi, najmä katolícka cirkev začína nadväzovať vzťahy s cirkvami iných krajín.

Od počiatku 90. rokov sa všetky cirkvi súčasne začali snažiť rozvíjať svoju činnosť a ponúkať svoje služby v prospech celej spoločnosti.

Konkrétny prínos kresťanských cirkví sa v Českej republike prejavil v mnohých rovinách. Zo spoločenského hľadiska mali tiež veľký význam zmluvy medzi cirkvou a štátom o zavedení duchovnej služby v armáde.

K úspešnému výkonu svojho poslania cirkev potrebovala materiálne zázemie, minimálny ekonomický základ, z ktorého by mohla financovať svoje projekty. Platná legislatíva Českej republiky síce umožňovala náboženskú slobodu, ale problém navrátenia cirkevného majetku a riešenia financovania cirkví sa riešil veľmi pomaly, najmä z dôvodu nedostatku politickej vôle.

V tomto období bolo predložených niekoľko konceptov riešenia tejto otázky, no žiadny koncept nebol vtedajšou vládou podporený. Prevládala obava, že navrátenie majetku by mohlo posilniť mocenskú pozíciu katolíckej cirkvi. Tento stav pretrvával aj po roku 1998 a možno ho zaznamenať dodnes.

Duchovná služba v armáde Českej republiky začína byť koncom v druhej polovici 90. rokov relatívne nový fenomén.

2.4 Duchovná služba a jej vývoj vo vzťahu k Armáde Slovenskej republiky

K prvým vážnejším kontaktom ohľadom vojenskej duchovnej služby v Armáde Slovenskej republiky, po jej vzniku dňa 1. januára 1993, došlo až na začiatku r. 1994. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky, z marca 1994, uložilo ministrom obrany pripraviť koncepciu zavedenia duchovných služieb v Armáde Slovenskej republiky. Spracovaním tejto koncepcie bola poverená Sekcia sociálnych a humanitných služieb Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Na pôde Ministerstva obrany Slovenskej republiky sa stretli arcibiskup Mons. Ján Sokol a minister obrany Ing. Imrich Andrejčák. Dohodli sa, že sa na Ministerstve obrany vytvorí jedno miesto pre duchovného, ktorý bude pracovať na príprave koncepcie duchovnej služby v Armáde Slovenskej republiky.

"Koncepciu vzniku a zavedenia vojenskej duchovnej a náboženskej služby v Armáde SR" schválila a prijala vláda Slovenskej republiky dňa 29. 9. 1994, pod č. 1014. V uznesení vlády Slovenskej republiky bola uvedená postupnosť krokov zavádzania tejto služby ako i zriadenie Úradu vojenských duchovných na Ministerstve obrany Slovenskej republiky, ktorého úlohou malo byť túto službu ďalej rozvíjať a riadiť. Po viac ako štyroch desaťročiach prerušenia pôsobenia duchovnej služby v armáde a po všetkých politických zmenách v strednej a východnej Európe a páde totalitných režimov, sa tak opäť vytvoril priestor pre jej opätovné zavedenie.⁹

Skúsenosti v armádach, kde táto duchovná služba mala už niekoľkoročnú tradíciu sa ukazovali byť prínosom, a preto sa i Armáda Slovenskej republiky k tejto službe znovu vrátila. Vzhľadom na závažnosť a význam rozhodnutia o ďalšom smerovaní duchovnej starostlivosti v Armáde Slovenskej republiky bolo potrebné vziať do úvahy nielen situáciu v samotnej armáde, základné zámery jej výstavby a modernizácie, ale aj širšie spoločenské, kultúrne, historické, právne súvislosti problematiky a medzinárodné skúsenosti.

---

⁹ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Armáda Slovenskej republiky 1994*. Bratislava: Vojenská informačná a tlačová agentúra, 1995. s.125.

Významnou udalosťou sa stala návšteva pápeža Jána Pavla II. na Slovensku v roku 1995. Na toto podujatie bola umožnená a zabezpečená účasť veriacich príslušníkov Armády Slovenskej republiky na jednotlivých miestach stretnutia s veriacimi občanmi Slovenska.

September 1995 - na medzinárodnom vojenskom cvičení Rozhodnosť 95, rezort ministerstva obrany umožnil a zabezpečil odslúženie prvých poľných bohoslužieb po 45 rokoch pre veriacich príslušníkov zúčastnených armád vojenskými duchovnými.¹⁰

Vstupom duchovných Rímskokatolíckej cirkvi a Evanjelickej cirkvi augsburgského vyznania bolo rezortom ministerstva obrany SR umožnené pôsobenie uvedených duchovných v jednotkách Armády SR, bola zabezpečená pastoračná starostlivosť pre veriacich príslušníkov Armády SR a bol začatý proces duchovnej obnovy a mravnej obrody ozbrojených síl SR.

V dňoch 31.1.- 1.2. 1995 - rezort ministerstva obrany SR umožnil a zabezpečil návštevu vojenského biskupa Francúzskej republiky Mons. Michela Dubosta v Slovenskej republike, počas ktorej obdržala Duchovná a náboženská služba a Armáda SR prvýkrát pozvanie na Medzinárodnú vojenskú púť do Lúrd vo Francúzsku. V roku 1995 bola umožnená a zabezpečená účasť pútnickej výpravy rezortu obrany SR na Medzinárodnej vojenskej púti v Lurdoch vo Francúzsku. Odvtedy je účasť pravidelná.¹¹ Každá účasť je veľmi kladne hodnotená doma a prítomnosť vojakov Armády SR na takom významnom medzinárodnom fóre v zahraničí je pozorne sledovaná a pozitívne vnímaná.

Roku 1995 - bola rezortom ministerstva obrany SR umožnená a zabezpečená návšteva vojenského biskupa Rakúskej republiky Mons. Christiana WERNERA v SR.

Jún 1995 - rezort ministerstva obrany SR umožnil a zabezpečil organizáciu a konanie seminára AMCF (Asociácie kresťanských veliteľov) vo Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši za účasti vojenských lektorov a duchovných z Európy a Severnej Ameriky.

Dňa 15. apríla 1996 – nastúpili noví vojenský duchovní do funkcií: mjr. Marek Trochan – vedúci dekan Generálneho štábu Armády SR v Trenčíne, kpt. Stanislav Lipka – prodekan 1. armádneho zboru v Topoľčanoch, kpt. Stanislav Németh – prodekan 2. armádneho zboru v Prešove a kpt. Michal Štang, prodekan 3. zboru Letectva a PVO vo Zvolene.

---

¹⁰ BELÁK, B. *Katolícke Slovensko 2000; Panoráma Katolíckej cirkvi na Slovensku v jubilejnom roku 2000*. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2001. s.741.

¹¹ Tamtiež.

V roku 1996 bol vybudovaný a odhalený „Pamätník zmierenia“, čím dochádza k vzniku tradície úcty k padlým slovenským vojakom.¹²

V roku 1996 nastúpili do dekanských a prodekanských funkcií noví vojenský duchovní.

V roku 1997 došlo k schváleniu predpisu Duchovná a náboženská služba. Predpis ustanovuje jednotný postup pri vykonávaní duchovnej a náboženskej služby v rezorte ministerstva obrany v mieri a za brannej pohotovosti štátu. Pre zabezpečenie individuálnej starostlivosti o človeka v rezorte Ministerstva obrany Slovenskej republiky boli vydané „Smernice“ na poskytovanie individuálnej pomoci a podpory jednotlivcovi. Boli návrhom ústretovej pomoci lekárov, psychológov a duchovných v osobných záležitostiach jednotlivca týkajúce sa tela, psychiky a duše.

Prijatie zákona č. 370/1997 Zb., o vojenskej službe a jeho novelizácia, potvrdilo dobré skúsenosti s činnosťou Duchovnej a náboženskej služby.

V rokoch 1998 až 2000 vedenie Armády Slovenskej republiky umožnilo Duchovnej službe organizovať letné tábory pre deti príslušníkov ozbrojených síl, občianskych zamestnancov a ich rodinných príslušníkov.

Ku dňu 31. decembra 2001 pôsobilo v armáde - pastorácii 14 katolíckych duchovných a 2 evanjelickí duchovní, jeden grécko - katolík a jeden pravoslávny. Našu situáciu v armáde, v zmysle nedostatku duchovných, nemožno porovnávať s armádami západných štátov.¹³

Duchovná a náboženská služba rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky sa za obdobie posledných rokov stala prirodzenou súčasťou Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Jej príslušníci sa zúčastnili mnohých odborných konferencií a návštev doma i v zahraničí (Poľsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Česká republika, Francúzsko, Argentína, Nórsko, Taliansko, Luxembursko, USA, Švajčiarsko). Počas toho sa nadviazali vzájomné pracovné a priateľské kontakty, prezentovala sa úroveň dosiahnutých úspechov v oblasti zavádzania Duchovnej a náboženskej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky a získavali sa skúsenosti pre ďalšiu činnosť.

---

¹² BELÁK, B. *Katolícke Slovensko 2000; Panoráma Katolíckej cirkvi na Slovensku v jubilejnom roku 2000*. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2001. s.742.

¹³ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Armáda Slovenskej republiky 2001*. Bratislava: Vydavateľská a informačná a tlačová agentúra MO SR, 2002. s.94-95.

3 Opätovné zavedenie duchovnej služby

Štyridsať rokov komunizmu zanechalo v armáde našej vlasti a následne v samostatnej Českej a Slovenskej republike výrazné následky a zvlášť týkajúc sa oblasti duchovnej služby to boli následky až priveľmi negatívne.

Počas týchto komunistických rokov na poste vysokého veliteľa mohla stáť len osoba, ktorá bola členom komunistickej strany ale zároveň musela byť mohla byť táto osoba členom len v prípade ak bola vysporiadaná s otázkou náboženstva. Čo v pravom zmysle slova znamenalo byť mimo cirkvi, kňazov a všetkého čo malo alebo by mohlo mať náznak či akýkoľvek súvis s náboženstvom.

Máloktoľ z príslušníkov armády mal odvahu prihlásiť sa verejne k svojej viere a verejne ju aplikovať. Prevažujúcou tendenciou a snahou bolo vypestovať politickými školeniami averziu voči náboženstvu a všetkému, čo sa ho priamo i nepriamo týkalo. Veľmi dôsledný výkon ateizácie spôsobil, že niektorými dôstojníkmi bola komunikácia s vojenskými duchovnými dlho odmietaná.

V krajinách európskej únie i amerických krajinách je duchovná služba už dávno jasne etablovaná a preto v súlade s ústavnými zárukami slobody vyznania je nutné tieto práva realizovať aj v zložkách ozbrojených síl Českej a Slovenskej republiky.

K opätovnému zavedeniu duchovnej služby v armádach dochádza až pár rokov po vzniku samostatnej Českej republiky a Slovenskej republiky. Do tej doby, teda po roku 1990 ešte počas existencie Československej federatívnej republiky a prvé roky existencie osamostatnených republík, bol prístup k vyriešeniu otázky účasti cirkvi v armáde rozpačitý a nesmelý.

3.1 Opätovné zavedenie duchovnej služby v Armáde Českej republiky

Od roku 1996 sa už javilo ako nevyhnutné zaviesť tiež v Českej republike špecializovanú armádnú duchovnú službu, zaisťovanú v plnom a výlučnom služobnom pomere duchovnými, ktorí sú odporučenými svojimi cirkvami a ktorí preukážu schopnosť túto službu prijať a vykonávať.¹⁴

Prvým duchovným v armáde sa stal v roku 1996 poradca veliteľa českých jednotiek misie IFOR v Bosne a Hercegovine Tomáš Holub. Jeho prítomnosť však nie je zakotvená v žiadnej dohode.

---

¹⁴ Tretera, J.R.: *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s.135.

Jeho pôsobenie spolu s ďalšími dvoma vojenskými kaplánmi v Armáde českej republiky v rokoch 1996 až 1997, kedy sa účastnili zahraničných misií a intenzívne rokovania v rokoch 1997 až 1998 medzi cirkvou a ministerstvom, boli dôvodom uzatvorenia dohody umožňujúcej službu vojenských duchovných v rezorte Ministerstva obrany. Táto dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou o duchovnej službe v rezorte Ministerstva obrany bola uzatvorená dňa 3.6.1998. Podpísaná bola v zastúpení za ministerstvo obrany Michaelom Lobkowiczom, za cirkvi združené v Ekumenickej rade cirkví predsedom jej prezídia Mgr. Pavlom Smetanou a za cirkvi Českej biskupskej konferencie predsedom kardinálom Dr. Miloslavom Vlkom. Treba podotknúť, že Ekumenická rada cirkví a Česká biskupská konferencia vystupujú ako jedna strana voči Ministerstvu obrany vždy jednotne. Dohoda mala za cieľ vybudovať Duchovnú službu v Armáde Českej republiky, čo bol cieľ odvážny a v českom kontexte ťažký, ale s ohľadom na dnes dosiahnuté výsledky bravúrne zvládnutý. Súčasne v ten istý deň Ekumenická rada cirkví a Česká biskupská konferencia uzatvorili zmluvu o podmienkach vzniku a pôsobenia duchovnej služby v rezorte ministerstva obrany.

Rozkazom Ministra obrany č. 19/1998 z 3.6.1998 bola zriadená duchovná služba v rezorte Ministerstva obrany s účinnosťou od 22.6.1998. Zriadená ním bola:

- Duchovná služba s hlavným kaplánom; hlavný kaplán je priamo podriadený náčelníkovi Generálneho štábu Armády Českej republiky,
- Rada pre duchovnú službu ako poradný orgán pre tvorbu koncepcie duchovnej služby v rezorte Ministerstva obrany Českej republiky a na riešenie otázok a problémov duchovnej služby.

Rozkaz ministra vymedzuje hlavné úlohy duchovnej služby a stanovuje zásady duchovnej služby v Armáde Českej republiky. Následne na jeseň roku 2000 bol zriadený vojenský vikariát s celorepublikovou pôsobnosťou pre duchovnú starostlivosť o katolíckych veriacich v Armáde Českej republiky

Treba však podotknúť, že uzatvoreniu dohody, ktorú som uviedla ako prvú, predchádzalo a bolo výsledkom, vyššie spomínaného dvojročného pôsobenia (do značnej miery vo forme pokusu) vojenských duchovných v armáde na základe ústnej dohody medzi predstaviteľmi. Zmyslom predbežného pôsobenia vojenských duchovných v Armáde Českej republiky bola snaha nájsť po veľmi dlhej a úplnej absencii akéhokoľvek kontaktu medzi armádou a cirkvami takú formu vojenskej duchovnej služby, ktorá by na jednej strane zodpovedala potrebám silne ateistickej

českej armády a na druhej strane bola prijateľná pre kresťanské cirkvi v Českej republike.¹⁵

V dnešnej dobe pracujú v duchovnej službe Armády Českej republiky duchovní a kňazi jednotlivých cirkví. Sú to duchovní predstavitelia Rímsko-katolíckej cirkvi, Cirkvi husitskej, Cirkvi bratskej, Českobratskej cirkvi evanjelickej a Cirkvi adventistov siedmeho dňa. Jedná sa o cirkvi kresťanské.

Ekumenická rada cirkví má v súčasnej dobe 11 členov:

Apoštolská cirkev

Bratská jednota baptistov

Cirkev bratská

Cirkev československá husitská

Českobratská cirkev evanjelická

Evanjelická cirkev augsburského vyznania v Českej republike

Evanjelická cirkev metodistická

Jednota bratská

Pravoslávna cirkev v českých zemiach

Slezská cirkev evanjelická augsburského vyznania

Starokatolícka cirkev v Českej republike

Princípy, na ktorých stojí a ktoré sa uplatňujú v dnešnej duchovnej službe Armády Českej republiky sú:

Zásadná ekumenicita - každý kaplán vstupujúci do Armády Českej republiky je vysielaný Českou biskupskou konferenciou a ekumenickou radou cirkví spoločne ako spoločný zástupca všetkých cirkví združených v ekumenickej rade cirkví, čo možno považovať za unikátny stav oproti armádam iných krajín.

Časová ohraničenosť – vojenský kaplán môže vykonávať svoju činnosť ako duchovný v rezorte ministerstva obrany spravidla 6-8 rokov.

---

¹⁵ Tretera, J.R.: *Stát a cirkve v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s.136.

Primárna nemisijnosť – prvoradou úlohou kaplánov nie je pastoračná činnosť pre veriacich, ale sú k dispozícii všetkým i neveriacim vojakom.

Postupnosť – kapláni vstupujú do armády každoročne dvaja až traja podľa záujmu príslušného veliteľa.

Alternatíva psychologickkej služby – kapláni úzko spolupracujú s psychologickou službou Armády Českej republiky.

Zákaz nosenia a používania zbrane – vojenský kaplán sa pri svojej službe zriekajú nosenia zbrane.

Priama podriadenosť veliteľovi – vojenský kaplán je podriadený priamo veliteľovi na tej úrovni, na ktorej je ustanovený.¹⁶

Rovnosť podmienok s ostatnými dôstojníkmi – na vojakov rovnakej hodnosti sú kladené rovnaké nároky, nevynímajúc ani duchovných (okrem nosenia zbrane).

Kňazské tajomstvo – duchovný mlčí o obsahu rozhovoru medzi ním a príslušníkom ozbrojených síl, nepodlieha povinnosti o ňom nikoho informovať.

3.2 Opätovné zavedenie duchovnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky

Tak ako v Českej republike i v Slovenskej republiku, v súlade s Ústavou a na základe skúsenosti z armád iných krajín stojacich na bohatých demokratických princípoch a základoch, bolo nielen potrebné, ale i žiaduce a opodstatnené opätovne zriadiť v Armáde Slovenskej republiky duchovnú službu. Spomínané skúsenosti boli dôkazom toho, že aktivity vojenských duchovných napomáhajú k celkovému zlepšeniu atmosféry, medziľudských vzťahov a celkovo je existencia duchovnej služby veľkým prínosom.

V roku 1994 bolo ministrom obrany vládou v jej programovom vyhlásení uložené vypracovať koncepciu duchovnej služby v Armáde Slovenskej republiky. V tom istom roku zahájili na ministerstve obrany svoju činnosť dvaja duchovní, ktorých úlohou bolo v spolupráci s Odborom rozvoja ľudských zdrojov Sekcie sociálnych a humanitných vecí Ministerstva obrany Slovenskej republiky vypracovať Koncepciu vzniku a zavedenia vojenskej duchovnej služby a náboženskej služby. Títo dvaja duchovní boli jeden reprezentantom Ekumenickej rady cirkví na Slovensku a druhý Konferencie biskupov Slovenska. Ešte v tom istom roku sa im koncepciu podarilo vypracovať. Po jej schválení kolégiom ministra obrany a postúpení vláde Slovenskej

---

¹⁶ Tretera, J.R.: *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s.136.

republiky bola vládou schválená a následne bol v roku 1995 ministrom obrany vydaný rozkaz, ktorým boli utvorené podmienky ustanovenie vojenských duchovných do funkcie. Celkový počet duchovných v tej dobe bol stanovený na 36, ale naplniť sa podarilo približne polovicu daného počtu.

V roku 1995 bol taktiež zriadený na ministerstve obrany Úrad vojenských duchovných čím sa duchovná služba stala inštitucionalizovanou. Hlavnou úlohou úradu, ktorý bol spoločný pre všetky cirkvi, bolo pripraviť duchovných na výkon svojej práce a obsadiť ich na systematizované miesta, ktoré boli pre nich pripravené na Generálnom štábe Armády Slovenskej republiky, veliteľstvách zborov ako aj na vojenských vysokých školách. Bez ohľadu na vierovyznanie boli odborne podriadení Úradu vojenských duchovných a organizačne patrili pod príslušného veliteľa. Pre vojakov iného vierovyznania bola duchovná služby poskytovaná v spolupráci s predstaviteľmi ich viery, čo vyplývalo z povinnej úcty k inej náboženskej tradícii, stanovenej a uloženej koncepciou. Duchovná služba teda bola a naďalej je vykonávaná v duchu ekumenizmu.

Základnou normou, ktorou sa riadili velitelia, náčelníci i duchovní bol vojenský odborný predpis DNS-1 – Duchovná a náboženská služba v rezorte ministerstva obrany, ktorý bol schválený v roku 1997. Tento predpis, ktorý zodpovedal vtedajším potrebám a podmienkam Armády Slovenskej republiky, upravoval organizáciu duchovnej služby v rezorte ministerstva obrany, základné činnosti vojenských duchovných, ich súčinnosť s veliteľmi, riešil otázku podriadenosti, ekonomického a materiálneho zabezpečenia, spôsob práce počas mieru a za brannej pohotovosti a určoval metódy mravnej prípravy študentov na vysokých školách. Tento predpis bol zrušený, nakoľko Slovenská republika vstúpila do Severoatlantickej aliancie, došlo k procesu profesionalizácie armády a štruktúra Armády Slovenskej republiky, štruktúra Duchovnej a náboženskej služby sa zmenila ako aj použitá odborná terminológia je dnes odlišná.

Na Základnej zmluve medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, na ktorú mala nadviazať aj úprava duchovnej služby v ozbrojených silách, sa začalo pracovať v roku 1997 a uzatvorená bola v roku 2000. Táto zmluva znamenala otvorenie cesty k jednej z parciálnych zmlúv, ktoré mali upravovať výkon duchovnej služby. Proces príprav uzatvorenia parciálnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v Ozbrojených silách a ozbrojených zložkách Slovenskej republiky, sa začal pracovným stretnutím a rokovaním medzi bratislavsko-trnavským arcibiskupom Mons. Jánom Sokolom a generálom Jánom Čmilanským na pôde Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Pracovné rokovanie sa uskutočnilo z iniciatívy Konferencie biskupov Slovenska. Schváleniu návrhu na uzatvorenie zmluvy vládou Slovenskej republiky predchádzalo množstvo činností, od prerokovania vypracovaného návrhu textu cez odborné úpravy, medzirezortné pripomienkové konania, oficiálne preklady do talianskeho jazyka, posúdenia textu Štátnym sekretariátom Svätej stolice v Ríme, až po posúdenie návrhu v Legislatívnej rade vlády

Slovenskej republiky. Treba spomenúť aj činnosť zriadených expertných komisií za Slovenskú republiku a Konferenciu biskupov Slovenska a ich pracovné rokovania. Zmluva bola podpísaná 21.8.2002 na Úrade vlády v Bratislave v zastúpení za Ministerstvo obrany Slovenskej republiky ministrom Jozefom Stankom a v zastúpení za Svätú stolicu apoštolským nunciom Svätej stolice v Slovenskej republike arcibiskupom Mons. Henrykom Józefom Nowackom. Okrem uvedených boli ďalej prítomní predseda vlády Slovenskej republiky, minister vnútra, minister spravodlivosti, minister zahraničných vecí, minister dopravy, pôšt a telekomunikácií, náčelník generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky, prezident policajného zboru, generálny riaditeľ Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a členovia Konferencie biskupov Slovenska. Zmluva bola následne ratifikovaná vo Vatikáne štátnym sekretárom Svätej stolice kardinálom Angelom Sodanom a prezidentom Slovenskej republiky Rudolfom Schusterom. Zmluva s katolíckou cirkvou o duchovnej službe je najmenej problémovou spomedzi dodatkových zmlúv so Svätou stolicou.¹⁷

Dňa 20.1.2003 Svätá stolica na základe *Spirituali militum curae* – apoštolskej konštitúcie, Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou z roku 2000 a Zmluvou medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch z roku 2002, zriadila Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky, ktorý bol kánonicky zriadený 1.3.2003. Ordinariát nahradil Úrad vojenských duchovných, a spolu s ordinariátom vznikol Úrad ekumenickej pastoračnej služby, rešpektujúc konfesiónálne rozdiely a religiozitu, čím sa dovedy spoločná štruktúra duchovnej služby rozdelila na dve časti. Tento stav možno považovať za priaznivý, nakoľko umožnil podľa kánonického práva zriaďovať vojenské farnosti a duchovné správa nielen v Slovenskej republike v jednotlivých útvaroch, ale aj na zahraničných misiách.

Ekumenická pastoračná služba zastupuje jedenásť cirkví a náboženskú spoločnosť v Slovenskej republike. Medzi zúčastnené registrované cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré môžu mať svojich duchovných v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky patria:

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku

Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku

Pravoslávna cirkev na Slovensku

Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť

Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike

Cirkev bratská v Slovenskej republike

---

¹⁷ JURUŠ, I. *Duchovná a náboženská služba*. Národná obroda, 2003, ročník XIV, č. 185, s.5.

Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie

Apoštolská cirkev na Slovensku

Ústredný zväz Židovských náboženských obcí v Slovenskej republike

Starokatolícka cirkev na Slovensku

Cirkev československá husitská na Slovensku¹⁸

Po rozdelení týchto dvoch štruktúr začal Ordinariát ako inštitúcia katolíckej cirkvi pre duchovnú službu v ozbrojených zložkách svoju činnosť rozvíjať samostatne na Generálnom štábe Ozbrojených síl Slovenskej republiky, na ministerstve obrany. Vznikla kancelária generálneho vikára ozbrojených síl Slovenskej republiky, ktorá mala koordinovať činnosť duchovných katolíckej cirkvi. Treba však povedať, že napriek týmto skutočnostiam zostala úloha vojenských kaplánov nezmenená.

Dňa 28.4.2005 došlo k uzatvoreniu dohody medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky

Minister obrany Juraj Liška 25.11.2005 schválil návrh koncepcie rozvoja duchovnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky, predložený ordinárom a náčelníkom Generálneho štábu zbrojených síl Slovenskej republiky. Prijatie Koncepcie malo za cieľ zabezpečiť udržanie a skvalitnenie podmienok vytvorených k dodržiavaniu náboženských slobôd

14.2.2006 minister obrany vydal rozkaz číslo 2, o opatreniach súvisiacich so zriadením Ústredia ekumenickej pastoračnej služby ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. Dňa 31.7.2006 bola ministrom obrany podpísaná zriaďovacia listina Ústredia.

---

¹⁸ Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č. p.: 241/2005, Výtlačok číslo 221, Bratislava 2005. s.18.

4 Právne základy duchovnej služby

K najdôležitejším ľudským slobodám okrem iného patrí sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery. Zmyslom týchto slobôd je zvrchovanosť jednotlivca nad vlastným duchovným svetom a len od samého jedinca a jeho individuálneho postoja a rozhodnutia závisí, či prijme vieru, zmení náboženské vyznanie alebo je bez akéhokoľvek vierovyznania.

Aj profesionálni vojaci, ako som už vyššie uviedla, i tí bez vierovyznania, majú rovnako právo na poskytnutie duchovnej služby, nakoľko to vyplýva z náročnosti a špecifickosti ich povolania. Armáda a ozbrojené sily sú výkonným prvkom systému obrany štátu a ich hlavnou úlohou je obrana a bezpečnosť štátu pred vonkajším ozbrojeným napadnutím cudzou mocou, ako aj plnenie záväzkov plynúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je štát viazaný. Podieľajú sa na zachovaní verejného poriadku, bezpečnosti štátu, zvrchovanosti či územnej celistvosti.

Krízové situácie predpokladajú náročnú prípravu profesionálneho vojaka a maximum vynaloženého úsilia a to všetko s uvedomovaním si rizika možnej straty zdravia alebo života. Náročnosť a obtiažnosť tohto povolania je ovplyvňovaná množstvom rôznych faktorov a skutočností. Vojaci sa dostávajú do veľmi stresových situácií kedy pociťujú afekty hnevu, horkosti alebo strachu, ktoré ovplyvňujú ich fyzický aj psychický stav, preto je veľmi žiaduce posilniť ich odolnosť a podporiť tak, aby boli schopní prekonať v mnohých prípadoch i samých seba. Na druhej strane ale majú k dispozícii zbrane a je im daná určitá forma a stupeň moci, čo môže viesť k nebezpečenstvu morálneho zlyhania. Toto všetko sa však netýka len samotných vojakov ale aj ich rodín a najbližších. Spolu tvoria skupinu, ktorá potrebuje špecifickú duchovnú starostlivosť, nakoľko ich spája relatívne rovnaká oblasť problémov a spôsob ich riešenia.

V nasledujúcich kapitolách uvediem zoznam právnych prameňov, ktoré sa vzťahujú na duchovnú službu v Armáde Českej republiky a v Ozbrojených silách Slovenskej republiky a tie najdôležitejšie popíšem a charakterizujem v ďalších kapitolách. Základom a orientáciou pre existenciu a prítomnosť katolíckych duchovných vo vojenskom prostredí v Českej i Slovenskej republiky je pápežský dokument *Spirituali militum curae* – Apoštolská konštitúcia, vydaný Jánom Pavlom II. 21.4.1986 v Ríme, ktorý nadobudol účinnosť 21.7.1986. Rovnako sa k danému vzťahujú i jednotlivé cirkevnoprávne predpisy a Kódex kánonického práva. Podmienky sú potom konkretizované a špecifikované v ďalších jednotlivých dokumentoch.

Právne predpisy pochádzajúce z doby pred rokom 1993, teda pred rozdelením spoločnej republiky, uvádzam len v jednej z kapitol, aby som predišla zbytočnej duplicite, z dôvodu existencie spoločnej republiky a teda i spoločného právneho poriadku. Pramene uvádzam zoradené podľa právnej sily.

4.1 Zoznam právnych predpisov vzťahujúcich sa na duchovnú službu v Armáde Českej republiky

- Všeobecná deklarácia ľudských práv, New York 10.12.1948.
- Vyhláška č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách na ochranu obetí války.
- Sdělení č. 168/1991 Sb., o Dodatkových protokolech I a II k Ženevským úmluvám
- Vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a lidských právech
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.
- Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.
- Apoštolská konstituce papeže Jana Pavla II., Spirituali militum curae.
- Smlouva mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, ze dne 3. června 1998.
- Dohoda o spolupráci mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, ze dne 3. června 1998.
- Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19., ze dne 3. června 1998, o zřízení duchovní služby v Armádě České republiky.

4.2 Zoznam právnych predpisov vzťahujúcich sa na duchovnú službu v Ozbrojených silách Slovenskej republiky

- Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky č. 648/2002 Z.z.
- Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Z.z.
- Zákon č. 308/1991 Z.z., o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení zákona č. 394/2000 Z.z.

- Zákon č. 523/2004 Z.z., o rozpočtových pravidlách verejnej správy.
- Zákon č. 428/2007 Z.z., o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky.
- Vojenský predpis DNS – 1- Duchovná a náboženská služba v rezorte Ministerstva obrany, z roku 1997.
- Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky č. 270/2005 Z.z.
- Rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. V – 3/2003, o organizačnej štruktúre duchovnej služby.
- Rozkaz ministra obrany číslo 2, zo 14.2.2006, o opatreniach súvisiacich so zriadením Ústredia ekumenickej pastoračnej služby ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.
- Rozhodnutie ministra obrany Slovenskej republiky z 25.11.2005 – Koncepcia rozvoja duchovnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.
- Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 1115/2003 k návrhu opatrení na realizáciu Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch.

4.3 Apoštolská konštitúcia „*Spirituali militum curae*“

Ako som už vyššie spomínala, tento pápežský dokument je právnym východiskom prítomnosti a služby duchovných vo vojenskom prostredí. Je dôležité ale poznamenať, že sa týka len duchovných katolíckej cirkvi.

Vo svojich úvodných ustanoveniach deklaruje záujem o vojenskú duchovnú správu, vychádzajúc zo špecifickosti vojenského prostredia a s prihliadnutím na osobité životné podmienky vojakov. Ustanovenie dokumentu sa odvoláva na konštrukciu *Sollemne semper* z roku 1951, ktorá taktiež upravovala túto otázku, ale vyjadruje potrebu jej doplnenia a novej úpravy, ktorá bude v súlade s požiadavkami modernej spoločnosti, predovšetkým s požiadavkou budovania mieru. Dokument poukazuje na jednej strane na dôležitosť existencie vojaka v spoločnosti, ktorého považuje a nazýva služobníkom bezpečnosti a slobody národov, ale na druhej strane vyjadruje potrebu zamerania sa na celú spoločnosť ako celok. Uvedomujúc si nerovnomernú religiozitu, za najvhodnejší spôsob úpravy považuje a odporúča stanovenie všeobecných noriem, so všeobecnou pôsobnosťou pre všetky vojenské ordinariáty, a potom v súlade s týmito

normami vypracovať konkrétne osobitné štatúty pre jednotlivé inštitúcie, ktoré budú vyhovovať ich podmienkam.

V jednotlivých článkoch ďalej apoštolská konštitúcia rieši otázku právneho postavenia vojenských ordinariátov, podľa ktorého sú právnickými osobami riadiacimi sa spomínaným štatútom. Je v nich rovnako vyslovený záväzok dodržiavania prípadných dohôd a zmlúv uzatvorených medzi Apoštolskou stolicou a štátom ako aj záväzok vytvorenia nových ordinariátov v prípade potreby. Rieši tiež špecifické postavenie a menovanie vojenského ordinára stojaceho v čele ordinariátu. Rovnako vymedzuje jeho jurisdikciu, ktorá je osobná (uplatňovaná i voči osobám z ordinariátu v zahraničí), samostatná a zároveň kumulatívna (spolu s diecéznym biskupom). Pod jeho jurisdikciu spadajú aj miesta a oblasti vymedzené pre vojakov. Za veľmi zaujímavé a významné považujem ustanovenie, ktoré predpokladá a predurčuje spoluprácu s inými cirkvami. Medzi vojenským ordinariátom a inými čiastkovými cirkvami majú byť úzke styky a spojenie síl v dušpastierskej činnosti.¹⁹ Z dokumentu ďalej vyplýva záväzok pre diecéznych biskupov a predstavených rehoľných rádov, poskytnúť pre potreby ordinariátu dostatočný počet duchovných. Takisto môže byť ordinárom zriadený kňazský seminár. Ďalšie ustanovenia sa zaoberajú postavením kaplánov, ich právami a povinnosťami, ako aj inými osobami vykonávajúcimi službu v ordinariáte. Ustanovenia pojednávajúce o ďalších osobách spadajúcich pod súdnu právomoc vojenského ordinariátu, ako aj otázku súdu prvej a druhej inštancie nebudem v tejto časti práce bližšie rozoberať, nakoľko je táto oblasť spracovaná v časti pojednávajúcej o hlavných inštitútoch duchovnej služby. Jedná sa o kapitolu, v ktorej popisujem Ordinariát, ktorého štatút je práve so *Spirituali militum curae*.

4.4 Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou

Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou o duchovnej službe v rezorte Ministerstva obrany bola uzatvorená dňa 3.6.1998, kedy súčasne vstúpila i do platnosti. Podpísaná bola v zastúpení za ministerstvo obrany Michaelom Lobkowiczem, za cirkvi združené v Ekumenickej rade cirkví predsedom jej prezídia Mgr. Pavlom Smetanou a za cirkvi Českej biskupskej konferencie predsedom kardinálom Dr. Miloslavom Vlkom. Ekumenická rada cirkví a Česká biskupská konferencia vystupujú ako jedna strana voči Ministerstvu obrany. Dohoda je uzatvorená na dobu neurčitú a výpovedná lehota je stanovená na jeden rok odo dňa doručenia výpovede druhej strane. Jej znenie možno meniť písomne formou dodatku a len so súhlasom všetkých zúčastnených strán. V deň podpisu bola doplnená o podmienky vzájomnej spolupráce medzi cirkvami účastníkmi

---

¹⁹ Čl. 2, § 4 *Spirituali militum curae*.

na tejto dohode, Zmluvou o podmienkach vzniku a pôsobení duchovnej služby v rezorte ministerstva obrany, čo vyplýva z ustanovení dohody. Rovnako z nej vyplýva povinnosť vydania rozkazu ministra obrany Českej republiky o zriadení duchovnej služby v rezorte Ministerstva obrany, k čomu došlo opäť v ten istý deň Rozkazom č. 19/1998.

Táto dohoda stanovuje podmienky pre pôsobenie vojenských duchovných v rezorte Ministerstva obrany, a to v súlade s českými i medzinárodnými právnymi predpismi akými je napríklad Listina základných práv a slobôd, Všeobecná deklarácia práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Európske zmluvy na ochranu ľudských práv a základných slobôd, či Ženevské úmluvy. Dohoda vymedzuje štruktúru a zabezpečenie duchovnej služby, rieši finančné a materiálne otázky. Úplne definuje postavenie, status, zaradenie a funkčnú náplň vojenských duchovných, ako aj ich ustanovovanie, odvolávanie. Stanovené je tiež ustanovovanie a odvolávanie hlavného kaplána Armády Českej republiky a taktiež je upravená otázka vzdelávania vojenských duchovných a spôsob zabezpečenia ich činnosti. V súlade s dohodou je úlohou duchovnej služby podpora veliteľov v nesení ich zodpovednosti za napĺňanie ľudského rozmeru života vojakov a zamestnancov v rezorte ministerstva obrany, pomoc v prípade osobných problémov, ťažkostí a kríz vznikajúcich pri plnení pracovných a služobných úloh ale aj v rodinnom živote. Duchovná služba nie je zameraná len na personálnu zložku a vytváranie podmienok pre napĺňanie ústavne zaručených práv a slobôd pre ňu, ale aj na oblasť všeobecného rozvíjania a prehlbovania demokratických tradícií európskej kultúry v rezorte ministerstva obrany.

4.5 Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky

Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou bola podpísaná 21.8.2002 v zastúpení za Ministerstvo obrany Slovenskej republiky ministrom Jozefom Stankom a v zastúpení za Svätú stolicu apoštolským nunciom Svätej stolice v Slovenskej republike arcibiskupom Mons. Henrykom Józefom Nowackom. Následne bola ratifikovaná vo Vatikáne štátnym sekretárom Svätej stolice kardinálom Angelom Sodanom a prezidentom Slovenskej republiky Rudolfom Schusterom.

Bola uzatvorená na jednej strane z dôvodu uvedomenia a uznania si svojej povinnosti Slovenskou republikou zabezpečiť pre katolíckych veriacich v rámci ozbrojených síl a ozbrojených zborov a rovnako pre osoby zbavené osobnej slobody vhodné podmienky pre trvalú a primeranú duchovnú starostlivosť a na strane druhej uznaním Svätou stolicou osobitnosť životných podmienok a potrebnosť špecifickej formy duchovnej starostlivosti príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov,

vychádzajúc zo základnej Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou z roku 2000.

Zmluva je vyhotovená v slovenskom i talianskom jazyku, uzatvorená na dobu neurčitú. Skončenie platnosti je podmienené skončením platnosti Základnej zmluvy a nemôže skončiť skôr než skončí platnosť Základnej zmluvy. Obsah možno meniť len písomne na základe vzájomnej dohody zmluvných strán. Ustanovenie zmluvy zaväzuje strany prípadné problémy a rozpory vznikajúce pri jej výklade a vykonávaní riešiť formou vzájomných konzultácií.

Z jej ustanovení vyplýva pre Svätú stolicu povinnosť zriadiť ordinariát, čo bolo splnené dňa 20.1.2003, kedy vznikol Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky, ktorého činnosť je podrobnejšie vymedzená a stanovená v Štatúte ordinariátu vypracovanom ordinárom a vydanom Svätou stolicou. Zmluva zároveň upravuje jeho právne postavenie, postavenie hlavného predstaviteľa ordinariátu ako aj jeho menovanie a právomoc. Ďalej ustanovenia zmluvy určujú povinnosť predstaviteľov príslušných inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, uvoľniť pre potreby ordinariátu primeraný počet klerikov ako aj možnosť dočasnej a príležitostnej výpomoci klerikov v ordinariáte. Ďalej ustanovenia určujú služobný pomer kňazov a diakonov, ich práva a povinnosti a disciplinárne trestanie svetského charakteru. Riešia tiež otázku materiálneho a finančného zabezpečenia činnosti ordinariátu, jeho sídla, kúrie, kostoly, miesta bohoslužieb a potrieb klerikov. Túto povinnosť znáša Slovenská republika.

4.6 Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami o výkone pastoračnej služby ich veriacim v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky

Dohoda medzi Slovenskou republikou a jedenástimi registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami bola uzatvorená dňa 28.4.2005 a za Slovenskú republiku podpísaná vtedajším ministrom obrany Slovenskej republiky Jurajom Liškom, za Evanjelickú cirkev augsburského vyznania Júliusom Filom a Jánom Holčíkom, za Reformovanú kresťanskú cirkev na Slovensku Gézom Erdélyi a Ladislavom Koncsolom, za Pravoslávnu cirkev na Slovensku Ladislavom Bílym, za Evanjelickú cirkev metodistickú Pavlom Prochádzkom, za Bratskú jednotu baptistov v Slovenskej republiky Tomášom Valchářom, za Cirkev bratskú v Slovenskej republike Miroslavom Oravcom a Ondrejom Kerekréty, za Cirkev adventistov siedmeho dňa Karolom Badinským, za Apoštolskú cirkev na Slovensku Danielom Vimpeľom, za Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike Františkom Alexandrom, za Starokatolícku cirkev na Slovensku Augustínom Bačinským, za Cirkev československú husitskú Janom Hradilom a Miroslavom Vitáčkom.

K uzatvoreniu dohody viedlo uznanie zúčastnenými cirkvami aktuálnosť ich úlohy v morálnej a duchovnej oblasti a priznanie špecifickej potreby pastoračnej starostlivosti o príslušníkov ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky ako aj o osoby zbavené slobody rozhodnutím štátneho orgánu, vychádzajúc zo Zmluvy medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami.

Dohoda je uzatvorená na dobu neurčitú, pričom sa na jej skončení môžu zmluvné strany dohodnúť. Písomnou formou môže byť dohoda menená na základe vzájomnej dohody zmluvných strán. V prípade súhlasu všetkých zmluvných strán je na základe písomnej žiadosti možné pristúpenie ďalších cirkví. Z ustanovení dohody vyplýva záväzok pre zmluvné strany riešiť prípadné rozpory týkajúce sa výkladu alebo vykonávania dohody formou vzájomných konzultácií a záväzok pre Ekumenickú radu cirkví organizačne tieto konzultácie zabezpečiť.

Ustanovenia dohody vymedzujú postavenie Ústredia ekumenickej pastoračnej služby, jeho pôsobnosť, právomoc generálneho duchovného, menovanie, odvolávanie, preloženie, vzdanie sa služby duchovných a diakonov ako aj ich práva a povinnosti. Rovnako sa dohoda dotýka otázok prípadných disciplinárnych opatrení a rieši oblasť zabezpečenia finančných a materiálnych potrieb, ktoré sú povinnosťou Slovenskej republiky.

5 Hlavné inštitúcie duchovnej služby

Pre riadny výkon akejkoľvek činnosti je potrebná nielen písomná úprava či už zákonom, zmluvou, dohodou, štatútom alebo rôznymi internými inštrukciami, ale aj určitá praktická organizácia. A to organizácia vykonávaná inštitúciou, ktorá zastrešuje všetky dielčie činnosti a vytvára tak ucelený organizovaný celok. Nie je tomu inak ani v prípade duchovnej služby v armáde. Tam, kde to okolnosti vyžadujú, majú byť Apoštolskou stolicou po vypočutí príslušných biskupských konferencií zriadené nové vojenské ordinariáty.²⁰ Samotnú existenciu takýchto inštitúcií predpokladá vo svojich ustanoveniach už samotná Apoštolská konštitúcia *Spirituali militum curae*.

5.1 Hlavné inštitúcie duchovnej služby v Armáde Českej republiky

V Armáde Českej republiky neexistuje inštitút, ktorý by bol nazvaný alebo by bolo možné ho nazvať ordinariátom. Existujú tu však dve inštitúcie týkajúce sa výkonu duchovnej služby a to spoločné pastoračné centrum duchovnej služby slúžiace ako pre katolíckych veriacich tak i pre veriacich registrovaných cirkví a pre katolíckych veriacich zvlášť slúži vojenský vikariát.

5.1.1 Pastoračné centrum duchovnej služby v Armáde Českej republiky

Dňa 6.6.2007 Duchovná služba Armády Českej republiky otvorila v obci Luleč pri Vyškove Pastoračné centrum Duchovnej služby Armády Českej republiky.

Postavené bolo v roku 1830 ako farský a hospodársky objekt, ktorý bol v šesťdesiatych rokoch zabraný pre účely jednotného poľnohospodárskeho družstva. K jeho navráteniu cirkvi došlo v roku 1990 avšak v zdevastovanom stave. Plukovníkom Šupom bol vypracovaný projekt školiaceho centra pre duchovnú službu armád bývalého vojenského bloku a následne v rokoch 1992-1995 bolo rekonštruované z finančných prostriedkov cirkevných fondov, čo však bolo ukončené z dôvodu nedostatku financií. Opätovne bol tento objekt sprevádzkovaný v roku 2000 zo začiatku len ako centrum prázdninových stretnutí študentov vojenskej školy.

V súčasnej dobe centrum slúži ako stredisko pre poskytovanie duchovných služieb príslušníkom armády. Je určené nielen pre všetkých vojakov a zamestnancov, ale aj ich rodinám a za určitých podmienok aj širšej verejnosti. Odohrávajú sa v ňom výcviky, školenia, etické semináre, vzdelávacie aktivity, kurzy, konferencie, odborné zhromaždenia. Takisto je miestom medzinárodných stretnutí rámci Severoatlantickej

---

²⁰ čl. 1, § 2 *Spirituali militum curae*.

aliancie. Okrem spomínaného slúži centrum na konanie kultúrnych akcií, neformálnych stretnutí vojakov ako aj na rekreačné a športové pobyty a aktivity jednotlivcov alebo celých rodín. Podľa slov Generálneho náčelníka štábu Armády Českej republiky Vlastimila Piceka je to zariadenie, ktorého úlohou je vyzdvihnúť v armáde rovinu etickú a morálnu. Tomu nasvedčuje aj program etických seminárov, ktorých hlavnou témou je pomocou netradičných výukových metód diskutovať o hodnotách ako česť, vernosť a odvaha a pomoc vojakovi pri formulovaní vlastného rebríčka životných a profesionálnych hodnôt. Na výučbe sa podieľajú kapláni oboch inštitútov.

5.1.2 Vojenský vikariát

Vojenský vikariát, so sídlom na území pražskej Arcidiecézy, je spoločný pre celé územie Českej republiky a do jeho kompetencií nepatrí, narozdiel od okrskových vikariátov žiadna farnosť, ale duchovná starostlivosť o katolíckych veriacich v Armáde Českej republiky. Sídlom vikariátu je Kancelária náčelníka generálneho štábu Armády Českej republiky. Má svoj vlastný kostol sv. Jana Nepomuckého v Hradčanoch.

5.2 Hlavné inštitúcie duchovnej služby v Ozbroyených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky

V ozbrojených silách v Slovenskej republike je duchovná služba zabezpečovaná dvoma samostatnými a na sebe nezávislými štruktúrami, vytvorenými v rámci štruktúry ozbrojených síl systematizovanými funkciami pre vojenských duchovných katolíckej cirkvi a vojenských duchovných jedenástich zúčastnených registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Týmito štruktúrami sú Ordinariát Ozbroyených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky a Ústredie ekumenickej pastoračnej služby Ozbroyených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. Uvedené štruktúry netvoria spoločné úrady na žiadnom stupni ozbrojených síl.²¹

5.2.1 Ordinariát Ozbroyených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky

Ordinariát Ozbroyených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky (ďalej len „ordinariát“) zabezpečuje duchovnú službu katolíckym veriacim v pôsobnosti rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

---

²¹ Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.28.

Vznikol na základe Apoštolskej konštitúcie „*Spirituali militum Curae*“, Základnej Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky. Zriadený bol Svätou stolicou v Slovenskej republike 20.1.2003, kánonicky bol zriadený 1.3.2000. Riadi sa štatútom vydaným svätou stolicou, ktorý môže byť zmenený len s jej súhlasom.²²

Podľa predpisov kánonického práva je ordinariát kánonickou právnickou osobou, podľa právnych predpisov Slovenskej republiky je právnickou osobou svetskou. Je diecézou, ktorá je na území príslušného štátu, v tomto prípade konkrétne na území Slovenskej republiky, súčasťou Cirkvi. Ako úrad je štrukturálne v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky samostatnou rozpočtovou organizáciou, ktorá je riadiacim, normotvorným, koncepčným a kontrolným úradom duchovnej služby pre katolíckych veriacich. Zároveň je úradom biskupa – ordinára ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. Sídлом ordinariátu je hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava. Ordinariát sa člení na vikariát Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov, v ktorého čele stojí generálny vikár, vikariát Ordinariátu Ozbrojených síl a zborov ministerstva vnútra Slovenskej republiky a vikariát Ozbrojených síl a zborov Slovenskej republiky zboru väzenskej a justičnej stráže na čele s biskupskými vikármi. Vikariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky sa ďalej člení na Dekanát pozemných síl, Dekanát vzdušných síl, Dekanát síl výcviku a podpory a Dekanát pri Vojenskej akadémii. Tieto dekanáty sa potom členia na farnosti a duchovné správy pre vojenské nemocnice, rekreačné zariadenia, vojenskú políciu, kluby vojenských dôchodcov a zahraničné vojenské kontingenty v mierových misiách.

Vo vnútri ordinariátu existujú kúria, presbytérium ordinariátu, biskupská rada, presbyterská rada, kolégium konzultorov, ekonomická rada, pastoračná rada, ktoré sú pomocnými orgánmi ordinariátu pre riadenie duchovnej služby katolíckym veriacim.

Činnosť ordinariátu je vykonávaná v súlade s právnymi ustanoveniami Kódexu kánonického práva a univerzálnymi zákonmi Katolíckej cirkvi, Apoštolskej konštitúcie, Základnej zmluvy medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou, Zmluvy medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch, právnymi normami Slovenskej republiky ako aj samotným štatútom Ordinariátu.²³

Cieľom ordinariátu je poskytovanie duchovnej služby katolíckym veriacim v ozbrojených silách, príslušníkom Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského záchranného zboru, Horskej záchranej služby, Colnej správy, ich rodinám ako aj osobám, ktoré boli

---

²² Čl. 36, Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

²³ Čl. 3, tamtiež.

rozhodnutím štátneho organu pozbavené osobnej slobody a sú vo výkone väzby, trestu odňatia slobody, alebo osobám zadržaným a zaisteným.

Na čele ordinariátu stojí biskup – ordinár menovaný slobodne a výlučne Svätou stolicou, ktorej je povinný každých päť rokov predkladať správu o stave ordinariátu. Je súčasťou štruktúr Ozbrojených síl Slovenskej republiky a zároveň členom Konferencie biskupov Slovenska, na ktorej schôdzach, zasadnutiach a komisiách sa zúčastňuje, obzvlášť v prípadoch, kedy predmetom stretnutia sú záležitosti týkajúce sa jeho služby. Jurisdikcia ordinára je osobná, vlastná pre fórum vnútorné a vonkajšie a kumulatívna s právomocou miestneho ordinára diecézy.²⁴ Do jeho právomoci patria príslušníci ozbrojených síl a zborov, záchranných zborov a príslušníci týchto zborov poberajúci výsluhový alebo starobný dôchodok, poslucháči a študenti škôl týchto zborov, zamestnanci príslušných orgánov štátnej správy, personál zdravotníckych a sociálnych zariadení patriacich pod príslušné orgány štátnej správy a všetci katolícki veriaci ustanovení, alebo pre ordinariát ordinárom schválení do služby podľa kánonického práva, ako aj rodinní príslušní všetkých zhora uvedených osôb. Za rodinných príslušníkov sú v tomto prípade považovaní manželskí partneri, deti, príbuzní a ich domáci pomocníci, pokiaľ bývajú s nimi v spoločnej domácnosti. Podmienka spoločnej domácnosti sa vzťahuje aj na plnoleté deti. Týmto osobám ordinariát zabezpečuje vhodné podmienky na trvalú a primeranú duchovnú starostlivosť v rámci spomínaných zborov a to na základe ich osobitných životných podmienok a potrieb špecifickej formy duchovnej starostlivosti. Okrem spomínaných osôb do ordinárovej právomoci spadajú tiež prostredie a miesta, ktoré sú vyhradené príslušníkom vyššie uvedených zborov. V prípade neprítomnosti ordinára, vakancie alebo hatenia úradu, ako aj nemožnosti zastúpenia generálnym vikárom alebo vojenským kňazom, podliehajú vojenské útvary právomoci miestnych ordinárov a farárov, ktorí konajú na základe vlastného práva.

Plnenie úloh ordinariátu stanovených predpismi kánonického práva a predpismi Slovenskej republiky je zverené kúrii, ktorá je riadená ordinárom a tvorená generálnym vikárom, biskupskými vikármi, kancelárom a ostatnými pracovníkmi ordinariátu. Ordinár okrem toho, že kúriu riadi, menuje podľa predpisov kánonického práva generálneho vikára, biskupských vikárov, biskupských vikárov so špecifickými úlohami, kancelára a ostatných kuriálnych pracovníkov. Ďalej rozhoduje o prijatí, menovaní, povýšení, preložení, vzdaní sa a odvolaní vikárov a ostatných duchovných. Ordinárovi v jeho činnosti pomáhajú dekaní jednotlivých zložiek. Generálnemu vikárovi prináleží výkonná moc, ktorá v sebe zahŕňa všetky administratívne činnosti, okrem činností, ktoré si vyžadujú osobitné poverenie od diecézneho biskupa a tých, ktoré si vyhradil ordinár. Výkonné právomoci sú zverené tiež biskupským vikárom avšak nie vo všetkých zložkách ozbrojených síl, ozbrojených zborov a záchranných zborovom ako je tomu v prípade generálneho vikára, ale len v tých zložkách, ktoré im boli zverené.

---

²⁴ Čl. 6, Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

Kúria je financovaná podľa právnych predpisov Slovenskej republiky Ministerstvom obrany Slovenskej republiky. Kúria zriaďuje aj spoločný fond, do ktorého plynú dary a príspevky veriacich ako aj príspevky do ordinariátu inkardinovaných kňazov. Z fondu sú hradené tie aktivity členov ordinariátu, ktoré nemožno kryť z iných zdrojov.

Vojenský ordinár, generálny vikár a biskupskí vikári tvoria biskupskú radu.

Vyjadrovanie stanovísk ku koordinácii duchovnej služby, k jej zameraniu a napomáhanie ordinárovi v riadení ordinariátu je zverené presbyterskej rade, ktorá je tvorená kňazmi presbytéria učenými podľa predpisov kánonického práva.

Kolégium konzultorov, ktorých menuje ordinár, pozostáva z členov presbyterskej rady. Toto kolégium vyjadruje svoje stanoviská k činnosti ordinariátu podľa predpisov kánonického práva.

Ekonomická rada, ktorej predsedom je ordinár, okrem spravovania vyššie spomínaného spoločného fondu, riadi a zabezpečuje ekonomické a materiálne požiadavky ordinariátu. Činnosť ekonomickej rady sa riadi podľa predpisov kánonického práva.

Skúmanie otázok súvisiacich s pastoračnou činnosťou je úlohou pastoračnej rady, ktorej predsedom je ordinár, ktorý zároveň schvaľuje štatút, ktorým sa rada a jej činnosť riadi.

V ordinariáte môžu na základe rozhodnutia ordinára pôsobiť i rehoľníci aj laici. Týchto členov inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, do služby ordinár prijíma na základe predpisov kánonického práva a právnych predpisov Slovenskej republiky.²⁵ Ich činnosť je riadená na základe dohôd medzi ordinárom a predstavenými spomínaných inštitútov. Rovnako môžu byť v prípade splnenia požadovaných odborných schopností, neporušenou vierou a svedectvom kresťanského života do služieb ordinariátu prijatí aj takto súci laici. Z vážnych dôvodov môžu byť ordinárom odvolaní zo služby a úloh, ktoré im boli zverené a následne tak môže dôjsť k okamžitému ukončeniu pracovného pomeru.

V ordinariáte je podľa predpisov kánonického práva a právnych predpisov Slovenskej republiky prípustná tiež existencia hnutí, skupín a spoločenstiev laikov, verejných i súkromných združení veriacich, avšak kompetencie ordinára zostávajú neporušené.

Akékoľvek požiadavky na nevyhnutné zmeny môžu byť ordinárom predložené Svätej stolici, po vyjadrení stanoviska kolégia konzultorov, presbyterskej rady a Konferencie biskupov Slovenska.

---

²⁵ Čl. 33, Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

Podľa kánonického práva v prípade existencie sporov je pre veriacich patriacich do ordinariátu súdom prvej inštancie Metropolitný tribunál v Trnave.²⁶ Apelačným súdom je Diecézny tribunál v Nitre.²⁷

Duchovnú službu v ordinariáte vykonávajú svetskí a rehoľní kňazi a diakoni, ktorí tvoria presbytérium ordinariátu.

Činnosť ordinariátu je veľmi rozmanitá. Je stanovená internými normatívnymi aktmi a plánmi činnosti jednotlivých rezortov. V prvom rade plní svoje poslanie vo vzťahu k Slovenskej republike v súlade s ustanoveniami Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou. Dôležitými úlohami je prispievanie k harmonickému plneniu služobných a pracovných povinností príslušníkov a zamestnancov ozbrojených síl ako aj k ich výchove a upevňovaniu mravných hodnôt, duchovnej obnove, prehlbovaniu náboženského a duchovného života. Taktiež rieši teoretické i praktické problémy a požiadavky terajších i bývalých príslušníkov, zamestnancov a ich rodinných príslušníkov. Odborne riadi, usmerňuje a koordinuje činnosť kaplánov na všetkých stupňoch velenia, vykonáva konzultačnú a poradenskú činnosť v oblasti duchovnej služby. Spolupracuje s vecne príslušnými domácimi i zahraničnými orgánmi. Rovnako tiež poskytuje informácie týkajúce sa výkonu duchovnej služby.²⁸ Nemalá úloha ordinariátu spočíva v pôsobení na protikorupčné správanie a to prostredníctvom prednáškovej činnosti, vzdelávacích a výcvikových programov ale aj v rámci programu individuálnej podpory jednotlivca. Pravidelnou účasťou ordinariátu na zahraničných aktivitách, kurzoch, seminároch a konferenciách sú prehlbované priateľské vzťahy a odborná spolupráca s partnerskými zložkami v armádach členských štátov Severoatlantickej aliancie. Je zviditeľňovaná existencia duchovnej služby v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky, výška dosiahnutého stupňa duchovnej obnovy a demokratizácie života a prezentované deklarované záujmy Slovenskej republiky spojené s plnením úloh vyplývajúcich z členstva v Európskej únii a Severoatlantickej aliancii. Na zahraničných stretnutiach ordinariát získava veľmi cenné skúsenosti a informácie v oblasti duchovnej služby.

Okrem typických činností, akými sú konanie bohoslužieb vo sviatky a nedele, špecifických vojensko-cirkevných slávení, ekumenických bohoslužieb, pohrebných bohoslužieb, požehnaní príbytkov a pracovných prostredí konanými vojenskými kaplánmi, ordinariát svoju činnosť vyvíja aj v oblasti vzdelávania a masmediálnej a edičnej činnosti.

Za patróna ordinariátu je považovaný a Svätou stolicou schválený sv. Šebastián, ktorý je zároveň patrónom vojakov. Pravdepodobne žil v druhej polovici tretieho storočia

---

²⁶ Čl. 34, Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

²⁷ Tamtiež, čl. 35.

²⁸ Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. *Ročenka 2007*, Boleráz: Šopa – Print, 2008. s.63.

a pochádzal zo severotalianskeho Milána. Bol to vojak, ktorý sa usiloval pomáhať prenasledovaným a najmä uväzneným kresťanom.²⁹

5.2.2 Ústredie ekumenickej pastoračnej služby Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky (ďalej len „ústredie“) zabezpečuje duchovnú službu veriacim zúčastnených registrovaných cirkví a náboženských spoločností v ozbrojených silách a v pôsobnosti rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky.³⁰

Ústredie vzniklo zriaďovacou listinou č.p.: KaMO-69, ktorá bola vydaná na základe rozkazu Ministra obrany Slovenskej republiky č.2/2006, zo 14.02.2006, o opatreniach súvisiacich so zriadením a pôsobením štátnej rozpočtovej organizácie. Ústredie začalo svoju činnosť 1.7.2006. Sídлом tejto organizácie, podobne ako je tomu v prípade ordinariátu, je Bratislava.

Ústredie je právnickou osobou, ktorej právna subjektivita je odvodená od vyššie spomínaných jedenástich registrovaných cirkví a náboženských spoločností a je ich najvyšším odborným orgánom duchovnej služby. Táto osobitná inštitúcia v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch je rozpočtovou organizáciou, ktorá spadá do zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Je hlavným koncepčným, metodickým a výkonným orgánom duchovnej služby, veriacim zúčastnených registrovaných cirkví a náboženských spoločností v ozbrojených zložkách. Riadi a koordinuje činnosť duchovných ekumenickej pastoračnej služby, okrem rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky tiež v rezorte Ministerstva vnútra, spravodlivosti, dopravy pôšt a telekomunikácií a to v záujme súladu s fungovaním ich štruktúr a plnením funkcií duchovnej služby.

Organizačne je ústredie začlenené pod Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky ako výkonný orgán a úrad pre priame odborné riadenie duchovnej služby .

V súlade s vnútornými predpismi zúčastnených registrovaných cirkví a náboženských spoločností, do pôsobnosti ústredia spadajú veriaci týchto cirkví a spoločností, ktorí sú súčasne profesionálnymi vojakmi a zamestnancami ozbrojených síl, príslušníkmi a zamestnancami ozbrojených zborov a zamestnancami príslušných orgánov štátnej správy, vykonávajúci službu nielen na území Slovenskej republiky ale

---

²⁹ Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. *Ročenka 2006*, Boleráz: Šopa – Print, 2007. s.37 .

³⁰ Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.18.

aj v zahraničí.³¹ Zároveň tejto pôsobnosti podliehajú rodinní príslušníci uvedených osôb, ich manželský partneri, deti a plnoleté deti v prípade, že s nimi bývajú v spoločnej domácnosti. Ďalej sú to príbuzní bývajúci v spoločnej domácnosti, poslucháči a študenti škôl ozbrojených síl a ozbrojených zborov, pacienti a personál zdravotníckych a sociálnych zariadení patriacich pod príslušné orgány štátnej správy, osoby vo výkone väzby, trestu odňatia slobody a osoby zadržané alebo zaistené.

V čele ústredia stojí generálny duchovný, ktorý je menovaný Ekumenickou radou cirkví v Slovenskej republike, na ktorej zasadnutia môže byť prizvaný a ktorej zároveň zodpovedá za svoju činnosť v oblasti pastoračnej služby. Jeho činnosť musí byť v súlade jednak s vnútornými predpismi zúčastnených cirkví a náboženských spoločností, právnymi predpismi Slovenskej republiky ale aj s právnymi predpismi upravujúcimi ochranu utajovaných skutočností. V súlade s vnútornými predpismi zúčastnených cirkví a náboženských spoločností, menuje duchovných a diakonov, ktorí sú mu nápomocný, rozhoduje o ich preložení, odvolaní a vzdaní sa služby. Podmienkou menovania a odvolania je predchádzajúce informovanie Ekumenickej rady cirkví v Slovenskej republike. Po dohode s Ekumenickou radou cirkví v Slovenskej republike môže generálny duchovný v prípade potreby požiadať duchovných a diakonov o dočasnú alebo príležitostnú výpomoc, v súlade s dohodou, vnútornými predpismi zúčastnených cirkví a náboženských spoločností a právnymi predpismi Slovenskej republiky. V oblasti služobného pomeru duchovných personálne opatrenia vykonáva nadriadený veliteľ na návrh generálneho duchovného.³²

Ústredie je financované Ministerstvom obrany Slovenskej republiky. Nároky na finančné zabezpečenie sú uplatňované v rámci procesu obranného plánovania a plánovania rozpočtových prostriedkov na príslušný rozpočtový rok prostredníctvom duchovného ústredia. Do nárokov sa zahŕňajú bežné prevádzkové náklady, náklady na logistické zabezpečenie plnenia úloh duchovnej služby a náklady súvisiace s liturgickými a pastoračnými úlohami. Ozbrojené sily znášajú aj finančné náklady vzniknuté v prípadoch, kedy priestory patriace ozbrojeným silám nepostačujú na vytvorenie priestoru pre pastoračné účely a využité sú civilné priestory patriace zúčastneným registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam. Ako rozpočtová organizácia môže ústredie v rámci svojej pôsobnosti duchovným na výkon duchovnej služby v ozbrojených silách poskytnúť finančné a materiálne prostriedky.

Okrem primárnej činnosti, ktorou je poskytovanie pastoračnej starostlivosti veriacim registrovaných cirkví a náboženských spoločností zúčastnených na dohode, je vlastná tejto organizácii aj činnosť sekundárna, do ktorej spadá vydávanie odborných stanovísk, podkladových materiálov, odborné poradenstvo, podpora humanizácie spoločnosti, aktívna účasť na vzdelávaní a výchove v oblasti etiky a morálky, podávanie

---

³¹ <http://www.ordinariat.sk/443/o-nas.php?mnu=169>.

³² Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.19.

štatistických informácií, publikačná činnosť ako aj organizovanie detských biblických táborov pre deti príslušníkov Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. Významnou je sociálna a charitatívna činnosť smerujúca k ťažko chorým, nielen príslušníkom a zamestnancom ozbrojených síl a zborov hospitalizovaným v rezortných nemocniciach a zdravotníckych zariadeniach, ale aj k ich rodinným príslušníkom, či bývalým príslušníkom a zamestnancom. V zmysle platnej legislatívy a úloh súvisiacich s duchovnou správou štruktúr a osôb ústredia podľa cirkevných právnych predpisov, plní administratívne a správne úlohy. V rámci vojensko-odbornej činnosti spracováva mobilizačné dokumenty, projekty výchovy a vzdelávania ako aj prípravy duchovných pre prípad krízových situácií a vojny.

Ústredie sa podieľa na prezentovaní duchovnej služby v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky, angažuje sa v medzinárodných humanitárnych akciách v oblastiach pôsobenia vojenských misií. Prispieva k rozvíjaniu sa spolupráce ministerstva obrany a neziskových organizácií v oblasti civilno-vojenskej spolupráce.

Rovnako sa účastní na zahraničných konferenciách, kde dochádza medzi slovenskými vojenskými duchovnými a duchovnými z iných armád k výmene cenných skúseností a prehľbovaniu vedomostí.

Pastoračná činnosť duchovných ústredia zahŕňa vykonávanie bohoslužieb, prisluhovanie sviatostí ako sú krsty, sobáše, konfirmácie alebo pohreby. Treba poznamenať, že táto činnosť je vykonávaná v duchu ekumenizmu, avšak cirkevné obrady duchovní vykonávajú vždy podľa poriadkov svojich cirkví. V prípade potreby a záujmu určitej konkrétnej osoby, je duchovný povinný zabezpečiť vykonanie požadovaného obradu tým duchovným, ktorý patrí do tej istej cirkvi ako daná osoba.

6 Personálna zložka výkonu duchovnej služby

Vojenský duchovní sú profesionálnymi vojakmi, na ktorých sú na jednej strane kladené v niektorých oblastiach rovnaké požiadavky ako na ich kolegov a na strane druhej je ich postavenie v mnohých aspektoch modifikované a odlišné. Napríklad: vojak nesmie poriadat' náboženské obrady a bohoslužby a účastniť sa, ak tomu bráni dôležitý záujem služby, pokiaľ nekoná službu duchovného.³³

Rovnako ako na kolegov vojakov sa na nich vzťahuje požiadavka fyzickej zdatnosti, prechádzajú psychologickým vyšetrením, podrobujú sa psychotestom, musia byť zdravotne i odborne spôsobilí. Vojenský duchovní, získavajú vojenské hodnosti, nosia rovnošatu, avšak sú vybavení zvláštnym označením. Nenosia zbraň, nemôžu byť k jej noseniu ani použitiu nútení a v zmysle medzinárodného humanitárneho a vojnového práva sa nezúčastňujú aktívnej bojovej činnosti. Na bojovom poli sú označení bielou páskou s červeným krížom, ktorú nosia na ľavom rukáve a je im pridelená osobná ochrana. Štát uznáva povinnosť mlčanlivosti osôb poverených vykonávať duchovenskú činnosť.³⁴ Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti majú zvlášť právo zachovávať povinnosť mlčanlivosti.³⁵ Tieto ustanovenia sú plne zachované i pri výkone duchovnej služby vykonávanej vojenskými duchovnými. Rovnako im za ich službu prináleží plat, podľa platných právnych predpisov.

6.1 Personál duchovnej služby v Armáde Českej republiky

Duchovná služba v Armáde Českej republiky je postavená a budovaná na ekumenickom základe, a preto i duchovní v rezorte ministerstva obrany predstavujú spoločného zástupcu všetkých cirkví účastných Dohody o duchovnej službe v rezorte ministerstva obrany, ktorá, samozrejme i okrem iných predpisov, upravuje personálnu oblasť duchovnej služby. Spolu so Zmluvou o podmienkach vzniku a pôsobenia duchovnej služby v rezorte ministerstva obrany ju považujem za najviac dotýkajúcu sa personálnej oblasti duchovnej služby v Armáde Českej republiky.

Na čele duchovnej služby stojí hlavný kaplán, ustanovený ministrom obrany na základe odporúčenia zástupcov Českej biskupskej konferencie a Ekumenickej rady cirkví, ktorý je priamo podriadený náčelníkovi Generálneho štábu Armády Českej republiky. Maximálna dĺžka výkonu tejto funkcie je osem rokov.³⁶

---

³³ § 46 zákon 221/1999 Sb., o vojákoch z povolání.

³⁴ § 8 zákon č. 308/1991 Z. z., o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností

³⁵ §7 odst. 1 písm f) zákon 3/2002 Sb., o cirkvích a náboženských spoločnostech.

³⁶ F, Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferencií, o duchovní službě v resortu ministerstva obrany.

6.1.1 Výber, menovanie a odvolanie vojenského duchovného

Vojenský duchovní sú do svojej služby vysielaní cirkvami a teda sa do nej nehlásia iba zo svojej iniciatívy. Ich spôsobilosť a vhodnosť garantuje Ekumenická rada cirkví spoločne s Českou biskupskou konferenciou, teda voči armáde vonkajší garant, ktorý je vnímaný ako významne hodnoverný.³⁷ Cirkvi navrhujú svojho kandidáta písomne, prostredníctvom hlavného kaplána Armády Českej republiky. Návrh na menovanie kandidáta musí obsahovať poverenie cirkvi, ktorou je navrhnutý kandidát členom a súhlas Ekumenickej rady cirkví a Českej biskupskej konferencie.³⁸ Miesta vojenských duchovných sú obsadzované na základe vzájomnej dohody cirkví, okrem dvoch najvyšších, ktoré sú obsadzované vždy jedným duchovným navrhnutým Českou biskupskou konferenciou a jedným navrhnutým Ekumenickou radou cirkví. Vhodnosť kandidáta posudzuje ekumenická komisia, ktorú tvorí hlavný vojenský kaplán, psychológ, zástupca Ekumenickej rady cirkví a zástupca Českej biskupskej konferencie. Kladné rozhodnutie musí byť jednomyselné. Toto rozhodnutie musí byť následne potvrdené nadpolovičnou väčšinou hlasov riadiaceho výboru alebo prezídia rady a stálej rady alebo zasadania konferencie. Kandidát potom podpíše predpísané prehlásenie. Vojenského duchovného ustanovuje aj odvoláva nadriadený, ktorý je minimálne o jeden stupeň vyšší než je priamy nadriadený vojenského duchovného.

Zodpovednosť za katolíckych vojenských duchovných nesie najvyššie postavený rímsko-katolícky vikár.³⁹

Na kandidáta sú kladené požiadavky, ktoré musí spĺňať. Sú to kritériá osobné, vojenské a cirkevné. Pod osobné spadá schopnosť komunikácie v drsnom prostredí, schopnosť znášať samotu, sebestačnosť a ovládanie anglického jazyka. Medzi vojenské patrí ochota stať sa vojakom v ďalšej službe počas výkonu, vek maximálne 40 rokov v dobe nástupu, potrebný zdravotný stav, podrobenie sa výcviku a ochota. Z cirkevného hľadiska je vyžadované teologické vzdelanie, prax vo farnosti minimálne 2 roky, poverenie od vlastnej cirkvi a ekumenické chápanie duchovnej služby v armáde ako primárne neevanjelizačné.⁴⁰ V princípe je možné, aby duchovnú službu vykonávala aj žena, závisí to na jednotlivých cirkvách.⁴¹

Z dôvodu služobnej nespôsobilosti návrh na prepustenie zo služobného pomeru podáva príslušný veliteľ, ktorý ho prejednáva s hlavným kaplánom. Pri strate poverenia udeleného cirkvou, záväzok k výkonu duchovnej služby, zaniká uplynutím posledného

---

³⁷ HOLUB, T. Pastorační služba v Armáde České republiky. Praha: Studijní texty Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy a Pastoračního střediska při Arcibiskupství pražském. Svazek č.4, 2007. s.11.

³⁸ E, 12 Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o duchovní službě v resortu ministerstva obrany.

³⁹ F, Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany.

⁴⁰ C, Tamtéž.

⁴¹ http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/708?POSTUP_ID=504&PRVEK_ID=631.

dňa tretieho kalendárneho mesiaca nasledujúceho po doručení oznámenia o tejto strate a automaticky stráca i poverenie Ekumenickej rady cirkví a Českej biskupskej konferencie. Vojskí duchovní môžu slúžiť spravidla štyri až šesť rokov.⁴²

6.1.2 Postavenie, práva a povinnosti vojenských duchovných

Vojskí duchovní sú vojakmi v ďalšej službe v dôstojníckej hodnosti⁴³, naďalej však zostávajú súčasťou spoločenstva duchovných tej cirkvi, do ktorej patria. Sú povinní riadiť sa dodržiavať právne predpisy Českej republiky, cirkevnoprávne predpisy a interné normatívne akty. V rámci organizačnej štruktúry sú priamo podriadení príslušnému veliteľovi, ktorému sú poradcami. Odborne a metodicky sú však riadení vojenským duchovným na vyššom veliteľskom stupni. Veliteľ je povinný vytvárať nevyhnutné podmienky pre činnosť vojenských duchovných a umožniť vojenským duchovným ďalšie vzdelávanie podľa požiadavky hlavného kaplána Armády Českej republiky.⁴⁴ Majú všetky práva a povinnosti ako vojaci v ďalšej službe, ale napriek tomu im nemôžu byť uložené úlohy, ktoré s činnosťou výkonu duchovnej služby a ich poslaním nesúvisia. Jedná sa, ako som už spomínala vyššie, o zákaz nútenia k noseniu zbrane či účasti aktívneho boja. Vojskí duchovní požíva v súlade s medzinárodným právom zvláštnej ochrany, hlavne s ohľadom na Ženevské úmluvy, zo dňa 12.8.1949 a Dodatočné protokoly k Ženevským úmluvám, z roku 1949, zjednané dňa 8.6.1977.⁴⁵ Duchovní majú právo zúčastňovať sa veliteľských porád a vyjadrovať sa k otázkam v etickej oblasti a majú právo na prístup ku každému pracovníkovi rezortu ministerstva obrany a na ďalšie svoje vzdelávanie.

Základné a materiálne podmienky pre službu vojenských duchovných sú povinní zabezpečovať príslušní velitelia. Pomôcky presahujúce štandard zabezpečuje príslušná cirkev a výdavky sú hradené rezortom ministerstva obrany. Každý vojskí duchovní má k výkonu svojej služby k dispozícii miestnosť na konanie bohoslužieb, nábytkom zariadenú kanceláriu, motorové vozidlo, telefón.

6.1.3 Úlohy vojenských duchovných

V súlade s Dohodou o duchovnej službe v rezorte Ministerstva obrany medzi úlohy a náplň práce vojenských duchovných patrí:⁴⁶

---

⁴² http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/708?POSTUP_ID=504&PRVEK_ID=631.

⁴³ C, Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou o duchovnej službe v rezortu ministerstva obrany.

⁴⁴ Rozkaz Ministra obrany č. 19/1998 o zriadení duchovnej služby v rezorte Ministerstva obrany.

⁴⁵ Tamtiež.

⁴⁶ D, Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou o duchovnej službe v rezortu ministerstva obrany.

- byť poradcom veliteľa v oblasti ľudských hodnôt, etiky a morálky,
- ísť osobným príkladom, vytvárať pozitívnu atmosféru,
- byť k dispozícii príslušníkom jednotky a ich rodinám,
- preventívne pôsobiť proti konfliktom v oblasti medziľudských vzťahov,
- vykonávať duchovnú službu a bohoslužbu pre príslušníkom rezortu ministerstva obrany a ich rodiny,
- hájiť záujmy pracovníkov iného vierovyznania a sprostredkovať im kontakt s ich duchovnými,
- spolupracovať s duchovnými iných cirkví a náboženských spoločností,
- spolupracovať s duchovnými iných armád v rámci medzinárodných aktivít,
- spolupracovať s vojenskými lekármi, psychológmi a ďalšími pracovníkmi zabezpečujúcimi sociálnu politiku v rezorte ministerstva obrany.

6.2 Personál duchovnej služby v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky

Ako vyplýva už z vyššie spomínaného, v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky, je duchovná služba vykonávaná jednak vojenskými duchovnými katolíckeho vierovyznania a jednak vojenskými duchovnými registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Ich existencia a výkon je upravený viacerými predpismi, ale za najdôležitejšie pramene týkajúce sa otázky personálu duchovnej služby považujem Zmluvu medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe, Dohodu medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby a Koncepciu rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky. Napriek rozdielnemu charakteru zmluvy a dohody spočíva úprava na rovnakých princípoch.

V čele ordinariátu stojí ordinár⁴⁷ menovaný Svätou stolicou, v prípade ústredia ekumenickej pastoračnej služby je to generálny duchovný⁴⁸, menovaný Ekumenickou radou cirkví v Slovenskej republike. Na miestach, kde sa bude hovoriť o príslušných právnych predpisoch, sú tým vždy myslené právne predpisy vzťahujúce sa na

---

⁴⁷ Čl. 2 Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky.

⁴⁸ Čl. 2 Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky.

vojenských duchovných oboch inštitútov. Konkrétne v prípade katolíckych duchovných, sú to právne predpisy kánonického práva a v prípade duchovných registrovaných cirkví a náboženských spoločností ich vnútorné cirkevnoprávne predpisy.

Personál duchovnej služby je tvorený:

- Duchovnými ordinariátu a ústredia v služobnom pomere profesionálneho vojaka v štruktúrach ozbrojených síl,
- asistentmi duchovných ozbrojených síl – mladšími pomocníkmi v služobnom pomere profesionálneho vojaka,
- zamestnancami ozbrojených síl vo výkone práce vo verejnom záujme.

6.2.1 Výber, menovanie a odvolanie vojenského duchovného

Pre získanie poverenia pre činnosť v duchovnej službe v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch, musí osoba v prvom rade spĺňať požiadavku príslušnosti ku katolíckej cirkvi alebo zúčastnenej cirkvi ako duchovný. Neplatí to však bezvýnimčne, nakoľko v súlade so štatútom ordinariátu je možné, aby v prípade potreby, boli do služby prijatí laici, ktorí sú príslušníkmi katolíckej alebo zúčastnenej cirkvi a ktorí spĺňajú požadované odborné schopnosti ako aj požiadavky silnej viery a kresťanského života.⁴⁹ Personál ordinariátu a ústredia musí spĺňať podmienky dané príslušnými predpismi a právnymi predpismi Slovenskej republiky.

Potrebný počet duchovných je povinne zabezpečovaný zo strany katolíckej cirkvi a zo strany registrovaných cirkví a náboženských spoločenstiev, a to na základe požiadavky ordinára a generálneho duchovného, pričom diecézni biskupi katolíckej cirkvi a Ekumenická rada cirkví súčasne dávajú súhlas k menovaniu vojenského duchovného. Obsadzovanie systemizovaných funkcií duchovných, v štruktúre ozbrojených síl doma alebo v zahraničí, sa stanovuje od percentuálnych počtov profesionálnych vojakov ozbrojených síl hlásiacich sa ku Katolíckej cirkvi alebo k zúčastneným registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam.⁵⁰ Na základe dohody môže dôjsť medzi nimi tiež k zjednaniu dočasnej alebo príležitostnej výpomoci civilných duchovných. Povinnosti vzájomného oboznamovania a dohode podlieha tiež otázka riešenia prípadných disciplinárnych opatrení. Disciplinárne opatrenie je duchovnému uložené po predchádzajúcom prerokovaní s ordinárom a generálnym duchovným. Trest za previnenie cirkevného charakteru môže byť uložené ordinárom

---

⁴⁹ Čl. 33, Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

⁵⁰ Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.28.

a generálnym duchovným a v tom prípade je oznámený nadriadenému veliteľovi. Duchovní sú do jednotlivých funkcií ustanovovaní a odvolávaní z nich podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a podľa príslušných predpisov cirkví.

6.2.2 Postavenie, práva a povinnosti vojenských duchovných

Vojenský duchovní sú povinní dodržiavať právne predpisy Slovenskej republiky, príslušné cirkevné predpisy, ako aj interné normatívne akty. Sú profesionálnymi vojakmi v služobnom pomere, ktorí sú v rámci organizačnej štruktúry podriadení priamo nadriadenému veliteľovi. Veliteľ je profesionálny vojak, ktorý je oprávnený vydávať podriadenému profesionálnemu vojakovi vojenské rozkazy na vykonávanie štátnej služby a je povinný plniť voči podriadenému profesionálnemu vojakovi úlohy služobného úradu pri vykonávaní štátnej služby v určenom rozsahu.⁵¹ Ich vzájomný vzťah je daný normami vyplývajúcimi z právnych predpisov Slovenskej republiky, zo zmluvy a dohody a zároveň ja založený na vzájomnej úcte a rešpekte.⁵² Za odborné riadenie duchovných zodpovedá ordinár a generálny duchovný. Nadriadený veliteľ nemôže rozhodovať o forme duchovnej služby, či spôsobe liturgického slávenia, je však nápomocný pri zosúladení duchovných aktivít s plánmi činnosti ozbrojených síl. Vedúci služobného úradu a veliteľ vytvárajú podmienky na duchovný život a vykonávanie náboženských aktivít v spolupráci s vojenskými duchovnými.⁵³ Profesionálny vojak má nárok na primeranú duchovnú starostlivosť a na účasť na náboženských aktivitách ak to nie je v rozpore s potrebami ozbrojených síl a výkonom štátnej služby.⁵⁴ Ustanovení môžu byť do hodnosti poručík, nadporučík, kapitán, major, podplukovník a plukovník. Oslovenie ani hodnostné označenie duchovných však v praxi nekorešponduje s uvedeným, nakoľko došlo k zmene vyplývajúcej z Výnosu Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. SEOPMVL-106-84, na základe ktorého profesionálni vojaci, ustanovení do funkcie vojenského duchovného, nenosia dôstojnícke hviezdy na vojenských rovnošatách, ale len rozlišovacie znaky symbolizujúce duchovnú službu a zvlášť kňazský stav.⁵⁵ Zmenilo sa tiež ich oslovanie napríklad z „pán kapitán“ na „pán kaplán, dekan alebo vikár“, avšak ich dôstojnícke hodnosti im naďalej zostali. Po dobu svojej služby sú duchovní povinní nosiť rovnošatu ako aj jej doplnky. Nemajú však pridelenú služobnú zbraň. Pri konaní liturgických obradov sú oprávnení používať liturgické odevy a doplnky a to samostatne alebo v kombinácii s vojenskou rovnošatou.

---

⁵¹ § 1 odst.1 zákon č. 428/2007 Z. z., o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky.

⁵² Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.28.

⁵³ §106 odst. 1 písm f) zákon č. 428/2007 Z.z., o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky.

⁵⁴ §118 odst. 1 písm. f) tamtiež.

⁵⁵ <http://www.mosr.sk/12553/nove-hodnostne-oznacenie-vojenskych-kaplanov.php>.

Vzhľadom na ich špecifické postavenie a neustále dopĺňanie, sa na vojenských duchovných nevzťahujú a neuplatňujú zásady kariérneho postupu a konkurenčného výberu v ozbrojených silách.

Vojenským duchovným môžu byť pridelované len úlohy súvisiace s duchovnou službou, čo však nebráni dobrovoľným aktivitám v prospech vojenskej jednotky, pokiaľ je činnosť v súlade s duchovným a postavením a poslaním. K svojej činnosti majú k dispozícii primerané administratívne priestory, nábytkové a technické vybavenie, liturgické odevy a pomôcky, mobilný telefón a primerané priestory pre pastoračné a bohoslužobné účely, ktoré môžu byť v prípade ich absencie nahradené civilnými priestormi k tomu určenými.

6.2.3 Úlohy vojenských duchovných

V súlade s Konceptiou rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky k úlohám vojenských duchovných patrí nasledovné:⁵⁶

- uskutočňovať pastoračnú, katechetickú a evanjelizačnú činnosť svojim veriacim profesionálnym vojakom a ich rodinám,
- konať bohoslužby pre profesionálnych vojakov a ich rodiny,
- vysluhovať sviatosti pre profesionálnych vojakov a ich rodiny,
- uskutočňovať individuálnu a kolektívnu duchovnú starostlivosť a konzultačnú činnosť,
- napomáhať pri rozvoji a prehľbovaní duchovného života a viery profesionálnych vojakov a zamestnancov,
- uskutočňovať duchovnú a pastoračnú starostlivosť o rodiny vojakov o bývalých vojakov,
- napomáhať pri zisťovaní zdrojov konfliktov a napätí a predchádzať im,
- organizovať účasť na domácich a zahraničných pútiach,
- uskutočňovať sociálno-charitatívnu činnosť na podporu chorým a sociálne slabším,
- poskytovať náboženskú literatúru,
- napomáhať pri prehľbovaní vlastenectva,
- spolupodieľať sa na etickej výchove,

---

⁵⁶ Ministerstvo obrany SR: *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005, s.25.

- spolupracovať s lekármi, personálnym manažmentom,
- spolupracovať pri realizácii prevencie boja proti alkoholizmu, toxikománii a drogovým závislostiam.

7 Komparácia

Verím, že niektoré zhodné ale naopak i odlišné aspekty duchovnej služby v ozbrojených zložkách dvoch samostatných štátov boli priblížené a čitateľ ich aj bez záverečnej komparácie sám postrehol už v predchádzajúcom texte. Tam, kde je v texte tejto časti použité v Českej republike, je tým myslené v Armáde Českej republiky a v Slovenskej republike je tým myslené v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

Pre existenciu duchovnej služby ako takej sú v oboch republikách základom ústavou zaručené práva a slobody. Výhodiskom pre jej existenciu a výkon v Armáde Českej republiky aj v Ozbrojených silách Slovenskej republiky je z hľadiska katolíckej cirkvi rovnako Apoštolská konštitúcia *Spirituali militum cuare*. Rozdiel potom nastáva v jednotlivých zmluvách a dohodách. V Českej republike existuje jediná dohoda, ktorá má vyslovene ekumenický charakter a v Slovenskej republike je úprava dvojnožná, kde je zvlášť upravená duchovná služba pre katolíckych veriacich a zvlášť pre veriacich registrovaných cirkví a spoločností, ktorá má tak, ako je to v prípade Českej republiky, ekumenický charakter. Domnievam sa, že tento fakt je daný tradíciami ako aj religiozitou krajín.

Apoštolská konštitúcia vo svojich ustanoveniach predpokladá v prípade katolíckej oblasti vznik ordinariátov ako aj vypracovanie ich štatútov. Vzhľadom na spomínanú jedinú dohodu ekumenického charakteru, ako aj neexistenciu takýchto inštitúcií v prípade Českej republiky, táto požiadavka nie je naplnená. Riešenie v Slovenskej republike je plne v súlade s požiadavkami tejto konštitúcie.

Domnievam sa, že úprava duchovnej služby v Slovenskej republike stojí na pevnejších právnych základoch než je tomu v Českej republike. Zatiaľ čo medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou je uzatvorená Základná zmluva, ktorá v čl.14 vyjadruje právo katolíckej cirkvi na vykonávanie pastoračnej činnosti v ozbrojených silách, medzi Českou republikou a Svätou stolicou zatiaľ existuje len návrh zmluvy. Ďalej je existencia duchovnej služby v Slovenskej republike zohľadnená a prejavuje sa aj vo viacerých ustanoveniach priamo v zákone o štátnej službe profesionálnych vojakov. Pre porovnanie ako príklad uvediem: profesionálny vojak má právo na primeranú duchovnú starostlivosť a na účasť na náboženských aktivitách, ak to nie je v rozpore s potrebami ozbrojených síl a výkonom štátnej služby.⁵⁷ Za daných podmienok je toto právo základným právom vojaka. Uvedený zákon tiež rieši špecifické podmienky pri výberovom konaní, ustanovovanie do funkcie, služobné hodnotenie, dočasné vyčlenenie a mnoho ďalších na viacerých miestach zákona. Rovnako priamo v tomto zákone je stanovená povinnosť pre veliteľa vytvárať podmienky pre duchovný život. V prípade Českej republiky zákon o vojakoch podobné ustanovenia neobsahuje.

---

⁵⁷ § 118 odst.1 písm f) zákon 428/2008 Zb., o štátnej službe profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Zmienka existencie duchovnej služby je len na dvoch miestach a to v ustanovení pojednávajúcom o zvláštnosti priebehu služby duchovných: na vojakov, ktorí konajú službu ako vojenský duchovní sa vzťahuje tento zákon, ak nestanovia medzinárodné zmluvy, ktorými je Česká republika viazaná, inak⁵⁸ a v ustanovení, ktoré zakazuje vojakovi organizovanie náboženských obradov a bohoslužieb s výnimkou vojenského duchovného. Napriek tomu, po vzájomnom porovnaní konkrétnych zmlúv a dohôd upravujúcich duchovnú službu v rezorte ministerstva obrany pôsobí na mňa Dohoda medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferenciou doplnenú o Zmluvu o podmienkach vzniku a pôsobenia duchovnej služby v rezorte Ministerstva obrany prepracovanejšie, jasnejšie a praktickejšie. Ustanovenia Zmluvy o podmienkach jasne a presne špecifikujú požiadavky kladené na kandidáta na vojenského duchovného.

Vyššie uvedené však neznamená, že právna úprava v Českej republike je nedostačujúca. Na prvý pohľad, už len vzhľadom na porovnanie množstva právnych predpisov v jednotlivých republikách, by sa mohlo zdať, že tu vyvstáva potreba ďalšej, či prepracovanejšej právnej úpravy, alebo návrhov nejakých zmien. Pôvodne bol i môj zámer pokúsiť sa v tejto práci, po preštudovaní dostupných materiálov, o nejaké návrhy, ktoré by výkon duchovnej služby skvalitnili. Avšak vzhľadom na základné (lebo to, čoho sa duchovná služby dotýka je nespočetne viac) zoznámenie sa s duchovnou službou, považujem tento zámer za mne neprislúchajúci. Jednak z toho dôvodu, že všetky fakty, s ktorými som sa oboznámila, sú čisto teoretické, chýba im osobná praktická skúsenosť a jednak z dôvodu iného. Týmto dôvodom je skutočnosť, že som komunikovala s nemalým počtom vojenských duchovných a z ich názorov a vyjadrení vyšiel jednomyselný záver deklarujúci spokojnosť s právnou úpravou výkonu duchovnej služby, ktorú považujú za optimálnu, plne postačujúcu a „šitú na mieru“. Musím uviesť, že to bolo v prípade tak duchovných pôsobiacich v Armáde Českej republiky ako aj duchovných pôsobiacich v Ozbrojených silách Slovenskej republiky. A kto iný, ako samotní vykonávatelia duchovnej služby môžu posúdiť pre nich a pre ich prácu vytvorené podmienky. Pre úplnosť by som chcela dodať, že v praxi nie je až tak pozitívne vnímaná zmena týkajúca sa hodnotného označenia, či lepšie povedané neoznačenia, vojenských duchovných Ozbrojených silách Slovenskej republiky. V armáde Českej republiky duchovní naďalej nosia označenie hodnosti súčasne so zvláštnym označením duchovného, ktoré má iné farebné prevedenie v závislosti na tom, či ma duchovný maskáče alebo uniformu. Rovnako by vojenský duchovní privítali zvýšenie ich počtu, pomoc pri svojich administratívnych činnostiach a o niečo väčšiu spoluprácu medzi nimi samotnými.

Ako najvýznamnejší rozdiel vidím a myslím, že spočíva v podobe duchovnej služby, kedy v Slovenskej republike je jej podoba v prvom rade konfesná. Riešenie v Českej republike je unikátne, nakoľko úloha duchovnej služby v Armáde Českej

---

⁵⁸ § 43 zákona č. 221/1999 Sb., o vojákách z povolání.

republiky nespočíva hlavne v pastorácii, ako by mohol k tomu nabádať samotný výraz duchovná služba a ešte k tomu vykonávaná kaplánmi. V samotnej zmluve je ustanovenie, ktoré hovorí, že služba vojenského duchovného nie je primárne evanjelizačná⁵⁹, teda nie je snahou o získanie nových členov pre cirkvi. Rovnako v náplni práce vojenských duchovných a obsahom zameraní duchovnej služby badať v jednotlivých zmluvách a dohodách rozdiel medzi Českou a Slovenskou republikou. V Českej republike je na prvé miesta kladené určité zameranie na etiku, morálku a medziľudské vzťahy. To však samozrejme neznamená, že v Slovenskej republike je táto problematika a oblasť obchádzaná, či vynechaná. Rovnako tak v Českej republike nechýba výkon pastoračnej činnosti. Ja osobne vidím rozdiel v určení priorit, pretože obsahom duchovnej služby tak ako v Armáde Českej republiky i v Ozbrojených silách Slovenskej republiky je tak slúženie bohoslužieb a výkon sviatostí ako aj pomoc pri výchovnom procese vojakov bez ohľadu na to, či sú veriaci alebo neveriaci.

I z pohľadu samotných vojenských duchovných vidím rozdiel vo vnímaní ich poslania. Tu sa dostávam k, v úvode spomínanému, prečo som zvlášť uviedla vyjadrenia vojenských duchovných pôsobiacich v Armáde Českej republiky a zvlášť pôsobiacich v Ozbrojených silách Slovenskej republiky. V názoroch samotných vykonávateľov badám rozdiely, kedy vojenský duchovní v Českej republike sami seba vnímajú skôr ako určitého dôverníka pre vojakov a zamestnancov a v Slovenskej republike skôr ako určité prepojenie či sprostredkovanie medzi Bohom a stretnutie s vierou vôbec. V Českej republike sa z môjho pohľadu javí duchovná služba viac takého, odvážne povedané, sociálneho charakteru a v Slovenskej charakteru náboženského. Opäť však musím zdôrazniť, že ani v jednom ani druhom štáte nie je ani jeden smer výlučný, iba viac či menej prezentovaný, avšak navzájom sa prelínajúci a doplňujúci a to v závislosti na situácii a potrebe. V oboch je v prvom rade braná do úvahy potreba vojaka alebo zamestnanca.

---

⁵⁹Paulička a kol. *Všeobecný encyklopedický slovník* 1.slovenské vydanie. Praha: Ottovo nakladatelství, 2002. s.893 „evanjelizácia“- organizované šírenie kresťanstva, prípadne iného náboženstva medzi neveriacimi, alebo ľuďmi inej náboženskej príslušnosti.

Záver

Duchovná služba je inštitút, ktorý má svoje miesto a uplatnenie nielen v Armáde Českej republiky a Ozbrojených silách Slovenskej republiky ale aj vo väčšine armád demokratických a neutrálnych štátov.

Vo svojej podstate je niečím prirodzeným a zároveň unikátnym, vzhľadom na špecifickosť prostredia, v ktorom je vykonávaná a v ktorom nachádza svoje uplatnenie. Nie je len teoretickou záležitosťou, existujúcou z dôvodu požiadavky kladenej na demokratickú spoločnosť, ale je súčasťou života vojakov a zamestnancov rezortu ministerstva obrany. Je využívaná či už aktívne, vedome alebo nevedome. Je na blízku a pripravená prostredníctvom vojenského duchovného plniť svoje úlohy voči tým, ktorí majú o ňu záujem.

Je veľmi dôležité, že duchovní žijú spoločný služobný život s ostatnými, sú prítomní v rovnakom prostredí, dôverne poznajú životné podmienky, problémy a starosti, s ktorými sa ľudia pôsobiaci v týchto službách stretávajú. Službu duchovných možno nazvať akousi službou prítomnosti. Splynutie s vojenským prostredím v snahe byť čo najbližšie, vidím v rovnakom postavení s inými vojakmi. Či už to spočíva v tom, že majú taktiež postavenie dôstojníka, ako aj v rovnakých povinnostiach, aby sa riadili základným poriadkom profesionálneho vojaka. Rovnaké požiadavky sú kladené i na zvládnutie príslušnej pohybovej výkonnosti, absolvovanie a zvládnutie niektorých vojenských príprav a vedomostí či odbornosti.

Domnievam sa, že i uniforma tu zohráva určitú veľmi dôležitú úlohu v prípade snahy čo najmenšej odlišnosti. I v živote bežného človeka všetko čo je iné, púta pozornosť, ale súčasne môže vyvolávať i určitý odstup. Takto je duchovný podobný vojakom, možno povedať, že je jedným z nich. Samozrejme určité špecifiká pre vojenských duchovných existujú a sú žiaduce.

Množstvo vojakov sa prvýkrát s duchovnou službou stretne práve až vo vojenskom prostredí, ale napriek tomu je prítomnosť duchovných nimi vnímaná pozitívne a ponuka tejto služby je vo veľkej miere nimi aj využívaná.

Zmysluplným a skoro s istotou povedané najvýznamnejším momentom je účasť a prítomnosť duchovných v mierových i vojnových misiách. V dnešnej dobe sú už neoddeliteľnou, žiaducou a žiadanou súčasťou akýchkoľvek misií. Ide o určitú zvláštnosť, kedy spoločenstvo duchovného s vojakmi je ešte silnejšie a duchovná podpora, pomoc a služba väčšia a účinnejšia a zároveň i žiadanejšia.

Zoznam bibliografických zdrojov

Pramene

1. Všeobecná deklarácia ľudských práv, New York 10.12.1948.
2. Vyhláška č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách na ochranu obetí války.
3. Vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a lidských právech.
4. Sdělení č. 168/1991 Sb., o Dodatkových protokolech I a II k Ženevským úmluvám.
5. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
6. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
7. Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.
8. Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.
9. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.
10. Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.
11. Smlouva mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany, ze dne 3. června 1998.
12. Dohoda o spolupráci mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, o duchovní službě v resortu ministerstva obrany, ze dne 3. června 1998.
13. Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19., ze dne 3. června 1998, o zřízení duchovní služby v Armádě České republiky.
14. Apoštolská konstituce papeže Jana Pavla II., *Spirituali militum curae*.
15. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.
16. Zákon č. 308/1991 Z.z., o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností.
17. Zákon č. 523/2004 Z.z., o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

18. Zákon č. 428/2007 Z.z., o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky.
19. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky č. 648/2002 Z.z.
20. Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky č. 270/2005 Zb.
21. Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 1115/2003 k návrhu opatrení na realizáciu Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch.
22. Vojenský predpis DNS – 1- Duchovná a náboženská služba v rezorte Ministerstva obrany, z roku 1997.
23. Rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. V-3/2003, o organizačnej štruktúre duchovnej služby.
24. Rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. 2/2006, zo dňa 14.2.2006, o opatreniach súvisiacich so zriadením Ústredia ekumenickej pastoračnej služby ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.
25. Rozhodnutie ministra obrany Slovenskej republiky z 25.11.2005, Koncepcia rozvoja duchovnej služby v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.
26. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Armáda Slovenskej republiky 1994*. Bratislava: Vojenská informačná a tlačová agentúra, 1995. 232s. ISBN 80-967113-5-0.
27. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Armáda Slovenskej republiky 2000*. Bratislava: Vydavateľská a informačná a tlačová agentúra MO SR, 2001. 207s. ISBN 80-88842-43-3.
28. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. *Armáda Slovenskej republiky 2001*. Bratislava: Vydavateľská a informačná a tlačová agentúra MO SR, 2002. 178s. ISBN 80-88842-56-5.
29. Ministerstvo obrany SR. *Koncepcia rozvoja duchovnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky*. Č.p.: Ord 241/2005, Výtlačok č.221, Bratislava 2005. 33s.
30. Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. *Ročenka 2006*, Boleráz: Šopa – Print, 2007. 327s. ISBN 978-80-89261-05-5.

31. Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky. *Ročenka 2007*. Boleráz: Šopa – Print, 2008. 343s. ISBN 978-80-89261-14-7.
32. Štatút ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky, vydaný dekrétom Congregatio pro episcopis, Prot. N. 222/04.

Publikácie

1. BELÁK, B. *Katolícke Slovensko 2000; Panoráma Katolíckej cirkvi na Slovensku v jubilejnom roku 2000*. Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2001. 1153s. ISBN 80-7162-374-1.
2. HOLUB, T. *Pastorační služba v Armáde České republiky*. Praha: Studijní texty Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy a Pastoračního střediska při Arcibiskupství pražském. Svazek č.4, 2007. 18s.
3. PAULIČKA a kol. *Všeobecný encyklopedický slovník 1.slovenské vydanie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2002. 1039s. ISBN 80-7181-618-3.
4. STEHLÍK, E. *Páter Method; Životní příběh generála duchovní služby Msgre Methoděje Kubáně*. Praha: Agentúra vojenských informací a služeb, 2006. 174s. ISBN 80-7278-370-X.
5. ŠVERHA, S. *Religionistika*. Liptovský Mikuláš: Vojenská akadémia Liptovský Mikuláš, 2003. 143s. ISBN 80-8040-214-0.
6. TRETERA, J.R. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitanské nakladatelství, 2002. 156s. ISBN 80-7192-707-4.
7. ULJACKÝ, Tibor. *Masmédiá v duchovnej službe v ozbrojených silách na Slovensku vo svetle učenia cirkvi po II. vatikánskom koncile*. Lublin: Doktorská práce katolíckej univerzity, 2003. 271s.

Časopisecké zdroje

1. *Cirkevné listy*; mesačník slovenských evanjelikov augsburského vyznania, č. 3/2003, ročník CXXVII, Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2003. Indexové číslo 49061. 4s. ISSN 0139-9217,
2. JURUŠ, I. *Duchovná a náboženská služba*. Národní obroda, 2003, ročníkXIV, č. 185, 23s. ISSN 1335-4671.
3. RABEK, F. *Anjeli pokoja*. In: Obrana, č. 12/2008, Komunikačný odbor Ministerstva obrany SR. 46s.

4. *Slovo*; časopis gréckokatolíckej cirkvi, č. 2/2000, ročník XXXII, Prešov: Náboženské vydavateľstvo PETRA, tlač – vydavateľstvo Michala Vaška. 19s. ISSN 49618,
5. ŽIAK, J. *Lekár duše*. In: Obrana, č. 6/2006, Komunikačný odbor Ministerstva obrany SR. 43s.
6. ŽIAK, J. *Pokoj ľuďom dobrej vôle*. In: Obrana, č. 12/2008, Komunikačný odbor Ministerstva obrany SR. 46s.

Judikáty

1. Nález Ústavného soudu České republiky č. 4/2003 Sb.

Portály internetových zdrojov

1. www.army.cz
2. www.justice.cz
3. www.kaplani.army.cz
4. www.mosr.sk
5. www.mvcr.cz
6. www.nezavirejteoci.cz/tomas-holub
7. www.ordinariat.sk
8. www.ossr.sk
9. www.portal.gov.cz
10. www.sbirka.cz
11. www.stang.sk
12. www.zbierka.sk

ZOZNAM PRÍLOH

1. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky.
2. Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami, o výkone pastoračnej služby ich veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky.
3. Dohoda o spolupráci medzi Ministerstvom obrany, Ekumenickou radou cirkví a Českou biskupskou konferencií o duchovní službě v resortu ministerstva obrany
4. Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí, o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany.

ABSTRAKT

Diplomová práca Porovnanie podoby duchovnej služby v Armáde Českej a Slovenskej republiky sa venuje významu duchovnej služby v rezortoch ministerstva obrany daných republík ako aj jej postaveniu. Najskôr pojednáva o jej historickom vývoji od roku 1918 až do roku 1993. V práci sú uvedené významné i menej významné udalosti, ktoré pôsobili na vývoj duchovnej služby. Podrobnejšie potom práca pojednáva o vývoji a stave duchovnej služby od roku 1993, teda po vzniku dvoch samostatných republík, v ktorých sa vývoj duchovnej služby vyvíjal s rôznou dynamikou až po jej súčasný stav. Poukazuje na udalosti a skutočnosti, vďaka ktorým bolo dosiahnuté súčasné postavenie a výkon duchovnej služby. Obsahom práce sú i názory a vnímanie duchovnej služby samotnými vojenskými duchovnými.

Práca obsahuje právnu úpravu duchovnej služby v Armáde Českej republiky a v Ozbrojených silách Slovenskej republiky. Popisuje a charakterizuje jednotlivé zmluvy a dohody, ktoré sú východiskom pre jej výkon. Ďalej sa venuje hlavným inštitúciám, ktoré zabezpečujú výkon duchovnej služby, venuje sa ich právnemu postaveniu, organizácii, činnostiam, ktoré vykonávajú, úlohám, ktoré sú im zverené ako aj ich materiálnemu a finančnému zabezpečeniu. V práci sa nachádza podrobný popis personálnej zložky, teda vojenských duchovných ktorí priamo vykonávajú duchovnú službu. Rozoberá ich postavenie, úlohy, práva i povinnosti a špecifiká vzťahujúce sa na nich.

Nakoniec práca obsahuje komparáciu, v ktorej sa zaoberá zrovnaním právnej úpravy duchovnej služby v daných republikách, s vyzdvihnutím rozdielov a poukazuje na rozdielnosť charakteru a podoby duchovnej služby, ktorá vyplýva z ustanovení zmlúv a dohôd, upravujúcich duchovnú službu v Armáde Českej republiky a v Ozbrojených silách Slovenskej republiky.

ABSTRACT

This dissertation, called *Religious Services in the Czech and Slovak Republic Armies: Comparison*, talks about the significance of religious services provided within the defense departments of both republics and addresses also the issue of their status. At first it relates the history of provision of religious services since 1918 until 1993 and tells about important as well as less important events that were shaping the way religious services had been provided. A more detailed analysis is then carried out concerning the development and state of religious services since 1993, i.e. after the creation of two independent republics, in which the development of religious services has taken different paths and followed distinct dynamics.

The dissertation points out to events and facts that fundamentally influenced the current status and performance of religious services in the army. The paper also displays opinions of chaplains and a description of how they perceive the issue. It talks about laws on religious army services in the Army of the Czech Republic and in the Armed Forces of the Slovak Republic and describes and characterizes particular treaties and contracts defining the basis on which these services are provided. Furthermore, it sums up principal institutions guaranteeing religious services performance and analyzes their legal status, organization, activities they carry out, tasks they have been assigned as well as their material and financial organization. It also includes a detailed description of human resources, i.e. chaplains that are currently providing religious services in the army. It analyzes their status, tasks, rights and duties as well as specific features concerning them and their work.

In the end, the dissertation compares both republics' legal arrangements in relation to the above mentioned theme and points out the differences, concluding that the character of religious services offered in each army differs as a result of provisions of treaties and contracts governing religious services in the Army of the Czech Republic and Armed Forces of the Slovak Republic.